

Državni osnovni zakon.

Silno mnogo se še vedno piše in govori o češko-nemškem dogovoru. Pri tem se kažejo velike jednostranosti in zmote. Dozdeva se, kakor da bi jedni prezirali nalašč ustavo, drugi pa, kakor da bi jo bili pozabili popolnoma. Že davno ali še nikoli ni bilo toliko zmešnjave gledé na interpretacijo državnega osnovnega zakona (čl. XIX), kakor ravno sedaj, specijalno zadnje tedne. Popolnoma napačna načela se izražajo celó od strani, kjer so n. pr. glavne glave češkega naroda. Ni čuda, ako so tudi posledice krive, in mi se nikakor ne čudimo, da so znane punktacije češko-nemškega dogovora dobile obliko, katero presojujejo sedaj najbolj Čehi sami, in med njimi v veliki meri Staročehi. Dr. Mattuš se je o tem dogovoru izjavil v obširnem govoru, a pri tem ni pokazal samo preveliko mero, nikjer in nikakor ne osnovanega optimizma, ampak tudi na najbistvenih strani do cela krivih načel. In ker je izrazil ta načela v pluralu, takó rekoč v imenu voditeljev staročeske stranke, sledi, da se ti voditelji skupno ravnaajo po krivih, protiuustavnih načelih. Pa tudi na slovenski strani so nekateri zastopniki, kakor se vidi, tu in tam po njih izjavah, takó rekoč prespali vso dosedanjo kritiko treznih mislečih rodoljubov slovenskih.

Ovedeti se je torej z nova in temeljito, kaj prav za prav pomeni člen XIX. državnih osnovnih zakonov; to je še posebej potrebno gledé na nemško-liberalne liste, ki sedaj bolj nego kedaj lové v motni vodi z očitno namero, da bi prehvapili vlado in sosebnost ostrašili ter konečno ugnali tudi slovenske zastopnike in stranke. Zato priobčimo doslovno interpretacijo člena XIX., kakor ga je objavilo gotovo imenitno pero v 8. št. „Parlamentarja“ t. l. Ta članek, ki ga iskreno priporočamo našim čitateljem v temeljito premišljevanje, glasi se doslovno:

„Državni osnovni zakon. V členu 19. državnega osnovnega zakona od 21. decembra 1867, št. 142 R.-G.-B., pravi se doslovno: „Vsi narodi države so enakopravni, in vsak narod ima neporušno pravo do varovanja in go-

jenja svoje narodnosti in jezika. — Jednakopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju se priznava od države. — V deželah, kjer biva več narodov, naj se javni učni zavodi uravnajo takó, da brez rabljenja sile za učenje drugega deželne jezika dobi vsak teh narodov potrebna sredstva v izobrazbo v svojem jeziku.“ Ta člen je postavila nemško-liberalna stranka, in je zadobil cesarsko sankcijo. Koliko važnost, posvečenje in spoštljivost je prištevati državnim osnovnim zakonom, sledi iz cesarskih besed v IV. odstavku patenta od 26. februarja 1861, št. 20 R.-G.-B., kjer se pravi: „Tako razgllašamo Mi s tem vso skupnost osnovnih zakonov kot ustavo Naše države, hočemo in bomo pod zaščito Vsemogočnega izpolnjevali in držali te s tem slovesno razglāšene in obetane norme ne samo neporušno, ampak zavežemo tudi Naše naslednike v vladi, da naj jih izpolnjujejo in držé neporušno, in da te obljubijo tudi pri Svojem zasedanju prestola v manifestu, ki se ima razglasiti o tem. Mi razglāšamo s tem tudi trdni sklep, da jih bomo zaščitili z vso Našo cesarsko močjo proti vsakemu napadu in gledali na to, da jih bo izpolnjeval in držal vsakdo.“

Nihče bi se ne smel predrzniti, presukavati cesarskih besed, rušiti na državnih osnovnih zakonih, in vseh teženje bi se imelo obračati na to, da se državni osnovni zakon, kakor se glasi in velja kot zakon, izpolnjuje, drži in izvrši povsod v celi državi, enakomerno in za vse državljane. Odstavek I. člena 19. čaka do sedaj svoje izvršitve; narodi kot juristične osebe, vsak za se v svoji skupnosti brez pogleda na dosedanje deželne meje, pogrēšajo doslej organa za izvrševanje neporušnega prava do avtonomnega oskrbovanja svoje narodnosti in jezika v cerkvi in šoli. Poleg tega pa se odstavek II. o enakopravnosti, ki jo je država izrecno priznala, namreč o enakopravnosti vseh v deželi navadnih jezikov, v uradu in javnem življenju potom naredeb spreobrača v svoje nasprotje. Jednakopravnost vseh deželi navadnih jezikov,

izključuje, takó bi mislili, prednost kakega jezika; v uradu in javnem življenju pa se v nemškem jezikovnem okrožju, n. pr. na Češkem izbaciva slovanski jezik, nemško jezikovno okrožje se uravnava, kakor odgovarja kaj takega nemški deželi salcburški, v tem ko se v slovanskem okrožju Češke uvaja ne po načelu jednakopravnosti v odstavku II. istočasno slovanski jezik jedin v uradu in javnem življenju, temveč se nemški jezik pridržuje kot izključno notranji uradni ali službeni jezik, poleg slovanskega v zunanjem službenem občenju s strankami. Po odstavku II. bi imel imeti nemški in slovanski jezik v obče v uradu in javnem življenju, nemški v nemškem okrožju in češki v češki krajini, jednako pravo; o notranjem in zunanjem službenem jeziku v uradu in javnem življenju ni v II. odstavku nikakega govora, nemški in slovanski jezik imata načelno v uradu in javnem življenju jednaka prava.

Slovanski jezik pa v uradu in javnem življenju dejanski nima istih prav, kakor nemški jezik; odstavek II. se spreobrača v svoje nasprotje, ako se določuje potom naredeb, da v nemškem ozemlju na Češkem ima veljati izključno nemški jezik v zunanjem in notranjem službenem občenju, in v slovanskem ozemlju naj se rabi slovanski jezik samo v zunanjem službenem občenju, nemški jezik pa v notranji službi. Slovanski jezik po tem nima enakih prav, kakor nemški, kljubu odstavku II. člena 19. Jednakopravnost, priznana od države, bi morala biti taka, da naj bi se v nemškem ozemlju uradovalo samo nemški in v slovanskem ozemlju samo slovanski; da bi sledila ta jednakopravnost, bi bila neizogibno potrebna nacijsionalna ločitev (razmejitev) so lnijskih upravnih in volilnih okrajev v vsej državi. Ako pa ostane veljaven slovanskem ozemlju nasproti odstavku II. nemški jezik kot notranji službeni jezik, ako je zavezan vsak javni ali državni uradnik slovanske narodnosti, poleg slovanskega tudi nemško znati v besedi in pismu, potem sledi iz tega druga posledica za odstavek III. člena 19. Po odstavku III. ni nikake sile za Slovana, da bi se naučil nemškega jezika; odkod pa se vzamejo justični in upravni uradniki za slovansko ozemlje, ako na naučnih zavodih s slovanskim učnim jezikom izšolani juristi ne poznajo nemškega jezika, kateri ima biti predpisan za notranji uradni jezik? Ako rečejo slovanski juristi soglasno, da se ne bodo učili nemški, da se posvetijo rajši odvetniškemu stanu ter da ne prevzamejo nikake javne ali državne službe, potem je možno dvoje: ali se nastavijo v slovanskem ozemlju nemški uradniki, kateri čisto nič ne poznajo jezika narodovega, niti se ga hočejo učiti, zaradi česar bi moralo običati ali ustaviti justično in upravno službovanje, ali pa se v učnih zavodih s slovanskim učnim jezikom uvede nemški jezik kot obvezen (obligaten), s kratka, določi se sila za naučenje nemškega jezika.

Ta sila bi pa zopet protislovala ali nasprotovala odstavku III.; bila bi ta sila protiustavna in bi se mo-

rala kaznovati; kajti proti vsakemu naskoku na državni osnovni zakon je varstvo in zaščita, potem ko je vsakdo dolžan, izpolnjevati ga in držati. Nемеc se ne uči ne prostovoljen, ne prisiljen slovansčine, on noče in ne potrebuje hoteti vsled odstavka III.; Slovan po odstavku III. takisto ne potrebuje učiti se nemški, in od njega je zavisno, da se uči medicine ali teologije in jurisprudenecije jedino za odvetništvo, ogibati pa se javne ali državne službe v justiciji in upravi, kjer velja nemščina kot notranji uradni jezik na slovanskem ozemlju nasproti odstavku II. V členu 19., ki ga mora vsakdo izolnjevati in držati, je že pravo za Slovana, da pripravi potom naredeb v njegovo nasprotje spreobrneni odstavek II. o izključni veljavi slovansčine na slovanskem ozemlju v v uradu in javnem življenju, zopet do časti ali veljave v notranjem in zunanjem službenem občenju s tem, da prične pasiven upor proti porušbi člena 19., ogibajoč se javnega justičnega in upravnega službovanja. Po členu 19. ni noben Slovan obvezan, delati tlako pri ponemčevanju lastnega naroda, katero bi bilo v tem, ako bi imela dejanski veljati na nemškem ozemlju samo nemščina, na slovanskem ozemlju pa nasproti odstavku II. nemščina poleg slovansčine, zaradi česar bi bili slovanski prosileci za kako mesto v javni justiciji ali upravi nasproti odstavku III., prisiljeni, poznati nemški, torej poprej učiti se.

Iz navedenega, dosledno podanega člena, kateri je jednako drugim določbam državnih zakonov pod posebnim varstvom in zaščito cesarskim in ga mora vsakdo, ki noče priti v cesarsko nemilost, ter postati ilojalen, izpolnjevati in držati, iz tega člena sledi to, da Slovanom nikakor ni treba trpiti ti nemškega jezika v uradu in javnem življenju na svojem ozemlju vsled odstavka II, ako ima na nemškem ozemlju veljati izključno nemški jezik. Vsi v deželi navadni jeziki so enakomerno uradni jeziki. Ako niso Nemci primorani, učiti se slovanski po odstavku III., potem ni treba tudi Slovanom, da bi se silili, učiti se nemški, ako povdarjajo to, da ima na njih ozemlju veljati samo slovansčina; proti temu tudi ne more prodreti pot naredeb, potem ko gre za državni osnovni zakon, kateri zaščiti proti vsakemu napadu se je zavezala cesarska moč. Zaradi tega je uzakonjenje nemškega državnega jezika, ki ga po najnovejši imenujejo službeni jezik, v uradu in javnem življenju poštovati kot odstranjenje enakopravnosti vseh v deželi navadnih jezikov, kot spremembo člena 19., kjer ni nikakega govora o državnem jeziku, in kateri je, kar je zapomniti dobro, vstvarila nemško-liberalna stranka sama; torej, ker poskušana sprememba je razumevati kot napad na državni osnovni zakon, kateri bi ne dosegel sankcije niti v slučaju večine dveh tretjin, potem ko cesarske besede v zgorej navedenem patentu dovolj jasno govore o neporušnosti pod zaščito Božjim in cesarjevim, vladajočega cesarja, kakor vsakega naslednika.

Da smejo Slovani od nemško-liberalne stranke, katera se poslavlja z osnovo ustave, zahtevati s toliko večim pravom, da se neporušno držé in izpolnjujejo državni osnovni zakoni, potem ko se je po zgorej navedenem patentu cesarska moč sama, najviši činitelj v državi, zavezala prostovoljno, neporušno držati in izpolnjevati državni osnovni zakon, zaščiti proti vsakemu napadu, kakoršen se kaže v vsaki poskušani spremembi; to je ravno takó trdno, kakor drugo, da Slovanom ni treba trpeti nikake spremembe državnega osnovnega zakona, temveč imajo popolno pravo, zahtevati izvršbo tega zakona, kakor se glasi in velja kot zakon, ne gledé na to, ali ravnanje Slovanov komu ugaja ali ne ugaja,

bodisi v pogledu na pismeno slovanščino v uradu in javnem življenju in v pogledu na slovansko cerkev po členu 14. državnega zakona, kateri zagotavlja vsakomur popolno svobodo vere in vesti. Slovani si naložijo zaščito, ne trpeti nikake, kakoršnekoli spremembe člena 19. ter težati po izvršbi njegovi pod varstvom in zaščito cesarske moči po zgorej navedenem patentu. Važnost, posvečenost in spoštljivost, katero je prištevati osnovnim državnim zakonom, služi Slovanom v poročstvo, da se jim ni treba tresti za svojo bodočnost, ako bodo umeli, nepretržno delati na to, da postane državni zakon, sosebno člen 19, popolna resnica v vsej državi za vse narode in državljane.“

Dunaj in nacionalna avtonomija.

Kakor je znano našim čitateljem, ima Dunaj v programu narodne avtonomije svoje mesto kot posebna skupina. Ta program zahteva, da postane Dunaj neposredno državno mesto (reichsunmittelbar), to pa zato, ker bivajo na Dunaju razne narodnosti, in še bolj, ker ima postati in ostati pravo glavno mesto države, kjer imajo dobiti in imeti vse avstrijske narodnosti svoje narodno pravo. Dunaj po svoji svojstveni zadači ne more pripadati v politiški okvir dežele, v kateri ima svojo topografično lego, ampak mora se izločiti iz okvirja deželne avtonomije ter postati samostalna svojstvena skupina. Druga mesta bodo po narodni avtonomiji pripadala in se podrejala politiškim okvirjem narodnoavtonomnih skupin, in je to tudi lahko možno, ker po istih mestih so ali bi morale biti naravne večine izmed onih narodnostij, katere kompaktno bivajo v bližnjih in daljnjih okolicah dotičnih mest. Nobeno teh mest nima toliko raznih narodnostnih življev, kakor prestolno mesto avstrijsko in ti življi so tudi po številu jako znatni. Na Dunaju je samo Čehoslovanov najmanj 240.000 duš; ako prištejemo tem še druge Slovane, ki bivajo na Dunaju, nam se kaže več nego 250.000 samo slovanskih prebivalcev na Dunaju. Takega števila ni možno prezirati, ako noče trpeti velike škode samo glavno mesto.

V interesu Dunajskega mesta samega torej je, da postane neposredno državno mesto, in zato je tudi program nacionalne avtonomije tudi v tej točki moder, ko je odločil Dunaju posebno mesto ter mu podelil veljavo svojstvene skupine.

Na Dunaju je ravno letos nastopila in sicer pri mestnih volitvah meseca marca nova, takó imenovana avstrijsko-slovanska državna stranka s ciljem, ba bi se v zmislu programa narodne avtonomije delovalo za Dunaj, torej za to, da bi postalo državno glavno in prestolno zajedno neposredno državno mesto. Brez vsake agitacije je glasovalo v III. volilnem razredu v Leopoldovem okraju 190 volilcev za Ant. Blabo v

zmislu nove avstrijsko-slovanske državne stranke; toliko več bi se doseglo, ako bi bili količkaj agitovali in razpolagali s sredstvi, kakoršna porablajo razne druge stranke sosebno na Dunaju in poleg osrednjega najbolj v Leopoldovem (II.) okraju Dunajskega mesta.

Prej in letos so po drugih okrajih Slovani glasovali z drugimi strankami, bodisi z liberalci, bodisi s takó imenovanimi združenimi kristijani. Poslednjim so poprejšnja leta, zlasti od 1885 naprej, pomagali Slovani, ker so verovali obetom nemških kandidatov pod to zastavo, da bodo zagovarjali tudi prava Slovanov v mestnem zboru. Toda to se ni zgodilo, ker nemški združeni kristijani imajo na svojem praporu antisemitizem, pa tudi antislavizem zapisan; to velja zlasti za nemško nacionalno stranko. Vsled tega so začeli Dunajski Slovani spoznavati, da je treba osnovati avstrijsko stranko, pod katero se utegnejo zbirati Dunajčani vseh narodnosti, dasi se ta stranka nadeja vspehov jedino od slovanske strani; zato si je že naprej nadéla pridevek avstrijsko-slovanske stranke.

Letošnje volitve že so pokazale, da se utegne ta stranka okrepiti že pri bodočih deželnih in državno-zborskih volitvah. Zato namerjajo dobro organizovati se. V ta namen se skliče obči zbor slovanskih volilcev na Dunaju, osnuje se osrednji volilni odbor z okrajnimi volilnimi odbori. Avstrijsko-slovanska državna stranka, kakor se je nadejati, bo se odslej gibala, in „avstrijski nacionalnostni klub“, ki ima že doslej veliko zaslug gledé na volitev boljših mestnih starešin Dunajskih, bo skrbel, da se vse organizuje primerno, in da pride stvar v pravi tok. Dolžnost poučenih, naobraženih Slovanov pa je, da avstrijsko-slovanski državni stranki gladijo pot in lajšajo težave s tem, da pripravljajo slovanske volilce prestolnega mesta v tu podanem zmislu nove stranke. Potem bo bolje za Dunaj sam, ker bodo Slovani in drugi narodi bolj simpatično mislili o Dunaju in se ravnali po tem, ter dosežejo tudi

Slovani ugodniše položnje na onem Dunaju, kjer sedaj 240.000 Čehoslovanom ne privoščijo ozkosrčne nemške stranke niti jedne šole, niti jedne cerkve. Slovani na Dunaju, kakor drugod, morajo si sami pomagati, narodna avtonomija jim je pokazala pot, avstrijsko-slovanska

državna stranka je pa letos storila na tej poti prvi korak in srečen začetek. Takó je praktično začelo delovanje za izvršbo narodne avtonomije tam, kjer je združen duševni kapital avstrijskih narodov, v katerem kapitalu je zastopan tudi slovanski duh.

O kritiki dr. Mahniča.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

(Dalje.)

Tukaj nam je pojasniti še razloge, katere navaja naš častiti gospod nasprotnik proti pravu, katero on taji, mi pa zagovarjamo, proti pravu namreč udeležbe nižega klera in lajikov pri posvetovanjih celó ekumenskih sinod na pag. 193 in 194 „Rimskega katolika.“ Misli nasprotniškega dokazovanja se vrsté tukaj popolnoma takisto, kakor pri tajeju prava nižega klera in lajikov do sodelovanja pri nameščanju cerkvenih služeb; zatorej hočemo tudi tukaj pred vsem navesti to, kar se ne more niti z nasprotniške strani tajiti, dà, kar se celó priznava izrecno gledé na sodelovanje nižega klera in lajikov pri ekumenskih konciljih.

Z nasprotniške strani se ne taji, da so v Antijohiški cerkveni občini nekateri prišleci iz Judeje zaznamovali ravnanje po Mojzesovih določbah, sosebno tudi gledé na obrezovanje kot potrebno za dušno zveličanje; da se je bilo z istimi zeló prepirati apostolu Pavlu in in svečeniku Barnabi, ki je pripadal čredi sedemdeseterih učencev Kristovih; da sta torej bila naposled Pavel in Barnaba z nekaterimi drugimi pripadniki poslana v Jeruzalem k apostolom in svečenikom¹⁾ po razsodbo v tej zadevi. Z nasprotniške strani se priznava, da so že na prvi sinodi Jeruzalemski, ki so jo imeli apostoli ravno zastran mišljenih Antijohiških preprirov, torej v strogo dogmatski zadevi, poleg apostolov aktivno udeležili se svečeniki in lajiki v toliko, kolikor se je vršila skupno volitev odposlancev, da izroče sinodalno dogovorjeni list Antijohiški občini.²⁾ Naš častiti gospod nasprotnik ne ugovarja tudi nič proti trditvi v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene brošure, da so pri posvetovanjih generalnih konciljev imeli svečeniki in celo lajiki, včasih celó znaten delež, dà, on ne more, da bi ne priznal dejstva, da pri posvetovanjih takih konciljev so do današnjega dne poleg škofov poklicani udeleževati se kardinalski svečeniki in kardinalski dijakoni, kakor tudi Praelati nullius in redovni generali z votum decisivum, drugi učenjaki pa, naj si bodo duhovskega ali posvetnega stanu, so ravno tako malo

izključeni udeleževati se z votum consultativum, kakor vladarji in njih zastopniki.

To zadoščuje popolnoma, da se prek in prek opraviči, kar se v tem odnošenju trdi v brošuri, v odlomkih sporočeni v našem „Slovanskem Svetu.“ Kajti brošura pravi za ta del na pag. 18.: „Celó v velevažnih vprašanjih, katera so se v obče smatrala kot taka, ki se dotikajo veronauka, je poslala cerkvena občina Antijohiška apostola Pavla poleg Barnabe in drugih k apostolom in svečenikom¹⁾ Jeruzalemske matere cerkve, da bi dobili razsodbo od teh; in ta razsodba se je izvršila dejanski v zboru apostolov, svečnikov in cele občine, torej tudi lajikov. Act. XV: 6, 22, 28, 29.²⁾ Potem pa na pag. 20.: „Da so se svečeniki, ki so se udeležili že pri prvi, od apostolov sklicani sinodi, kakor je bilo dokazano zgorej, klicali tudi pozneje k sinodam, in sicer celó k ekumenskim, in da se kličejo še do današnjega dne, je znano ravno takó, kakor³⁾ etc. V teh dveh doslovno sporočenih stavkih se trdi ravno le to, kar se priznava z nasprotniške strani, ne da bi se spominjalo niti z jedno besedico kvalitete votuma (glasu), nižemu kleru in lajikom po apostolih priznanega in po cerkvi do današnjega dne varovanega, ali bi bilo namreč ta votum poštevati kot deciziven ali pa samo kot konsultativen.

To pa navajamo jedino zaradi tega, da pojasnimo našim čitateljem, da so tudi te trditve z nasprotniške strani takó strastno napadene brošure popolnoma opravičene že po nasprotniških svedoštvi (spričevalih); kajti način, po katerem skuša naš častiti gospod nasprotnik to, kar priznava, kar najbolj možno oslabiti, je takošen, da ne moremo si kaj, da bi ga poblíže ne osvetili v

¹⁾ Act. XV: 2.

²⁾ „Sogar in hochwichtigen Fragen, welche allgemein als die Glaubenslehre berührend angesehen wurden, entsendete die Kirchengemeinde Antiochiens den Apostel Paulus nebst Barnabas und Anderen an die Apostel und Priester der Jerusalem Mutterkirche, um von dieser eine Entscheidung einzuholen; und erfolgte diese Entscheidung thatsächlich in einer Versammlung der Apostel, Priester und der ganzen Gemeinde, also auch der Laien. Act. XV: 6, 22, 28, 29.“

³⁾ Dass die Priester, die schon bei der ersten, von den Aposteln abgehaltenen Synode, wie oben nachgewiesen wurde, theilnahmen, auch später den Synoden, und zwar selbst den oecumenischen beigezogen wurden und bis nun beigezogen werden, ist ebenso bekannt, wie etc.

¹⁾ Act. XV: 1, 2, 3.

²⁾ Act. XV: 22.

vseh njegovih delih, že zaradi tega, da se izognemo sumničanju, kakor da bi pritrdjevali temu.

Pred vsem se z nasprotniške strani oporeka zgorej doslovno navedenim trditvam brošure, češ, da njen pisatelj prideva besedi „πρεσβύτεροι“ izključno pomen „svečenik“, da pa ni dokazal, da bi bilo to opravičeno, tudi da ne bo mogel nikdar dokazati tega, ker da ni nič na poti, tukaj pri besedi „πρεσβύτεροι“ misliti na škofove. Sinoda apostolov da je bila namreč leta 51. ali 52. po Kristovem rojstvu, torej v dobi, ko so bili apostoli gotovo že postavili nekaj škofov, o katerih je dokazano, da so se imenovali tudi „πρεσβύτεροι“. Po našem mnenju je bila dolžnost našega gospoda nasprotnika, podati dokaz, da v brošuri mišljeni tekst svetega pisma pač govori o svečeniških (πρεσβύτεροι), da pa se tu specijalno pod tem imenom razumevajo škofje; kajti on nastopa proti trditvam v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene brošure in proti jasnim besedam v njej navedenih tekstov svetega pisma; njegova dolžnost je torej, pravi pomen teh tekstov pojasniti na vsako stran, oziroma razkriti krive nazore strastno napadene brošure, ako hoče zaresno pošten biti kritikom. Tega dokaza pa ne more podati, kajti golo postavljanje hipotez, katere zahtevajo, da se utemelji zopet samo s hipotezami, nam more veljati toliko manj za dokaz, ko ta samovoljna postavljanja ne kažejo niti znaka verjetnosti, da, so naravnost izključena.

Misel, da za časa sinode apostolov razun Jeruzalemskega škofa Jakoba, ki se tu ne poštevava kot apostol, torej zunaj Jeruzalema in okolice, bi bilo že več po apostolih postavljenih škofov, ta misel se z nasprotniške strani ne dokazuje s čisto ničemur, tudi se ne more dokazati, ker postavljanja škofov po apostolih, katera se dajo konstatovati z nekoliko zanesljivostjo, spadajo prek in prek v poznejši čas, ki je sledil apostolski sinodi; torej tudi okolnost, da so se škofje v najstarejši čas dejanski včasih imenovali tudi svečeniki (πρεσβύτεροι), ne more dokazati tukaj ničesar, v obče se z nasprotniške strani tudi ne more porabiti. Ali celó v slučaju, ko bi za čas apostolske sinode že bili škofje, vendar bi bila misel izključena, da v XV. poglavju dejanj apostolskih pod besedo „πρεσβύτεροι“ ne bi bilo umeti svečeniških, ampak škofov. Kajti škofje so postavljali apostoli le po potrebah za določene škofije (škofijske okraje), katerim so imeli biti na čelu in, če treba, nekako izjemoma apostolom pomagati na njih potovanjih, ni pa jim bilo bivati v Jeruzalemu. Z druge strani je bilo v Jeruzalemu izdatno število svečeniških, ki so z večine pripadali vrsti sedemdeseterih učencev Kristovih, torej jih je Božji ustanovnik cerkve sam odbral za svečeniško službo, in ki so bili toliko znamenitega imena, da se jeden teh svečeniških (Barnaba), ki je uvedel svetega Pavla pri apostolih, imenuje v svetem pismu celó apostol,¹⁾ in sicer pred

¹⁾ Act. XIV: 13 „Ker sta apostola Barnaba in Pavel svarila to.“

Pavlom, da, celó v sinodalnem listu do Antijohiške občine se navaja pred Pavlom.¹⁾ Ako je torej Antijohiška občina, da bi dobila razsodbo v dogmatiskem vprašanju, odposlala poslance „v Jeruzalem k apostolom in svečeniškom“:²⁾ mogla je pod „πρεσβύτεροι“ umeti jedino Jeruzalemske svečenike, ne pa zunaj Jeruzalema prebivajočih škofov, tudi ko bi že bili škofje; ali to ni samo dvomljivo po apostolskih dejanjih in celó po drugih virih cerkvene zgodovine, ampak se mora naravnost zanikati.

Tudi vse ostale razmere kažejo na to, da se v XV. poglavju dejanj apostolskih pod besedo „πρεσβύτεροι“ nikakor ne morejo umeti zunanji škofje, celó ko bi že zares bili taki, temveč jedino v Jeruzalemu domači svečeniki. Antijohiški poslanci „ko so prišli v Jeruzalem“, so bili lepo sprejeti ne samo od Jeruzalemske občine v obče, ampak specijalno tudi „od apostolov in starešin“,³⁾ iz česar se more izvajati po pravici, da starešine (svečeniki) so imeli v oni čas ravno takó, kakor apostoli (ne vštévši Pavla) svoje bivališče v Jeruzalemu.⁴⁾ Da so se svečeniki Jeruzalemski dejanski udeležili posvetovanj sinode, ne more se tajiti tudi z nasprotniške strani v pogledu na dotično, vsak dvom izključujočo vsebino vrst 6., 22. in 23., temveč se priznava brezuslovno, vrhu tega se priznava, da je bil sinodalni list razglašen tudi v imenu starešin (svečeniških), katerih, kakor rečeno, je bilo v Jeruzalemu mnogo in sicer jako znamenitega imena.

V obče more možnost, da bi se bili zunaj Jeruzalema vsekakor v znatni daljavi bivajoči škofje, celó, ko bi bili taki, sklicali na Jeruzalemsko apostolsko sinodo, tako možnost, pravimo, more zagovarjati jedino oni, ki zamenjuje razmere, v katerih živimo dandanes v krščanskih državah, oboroženi s sedanjimi materijalnimi občili (komunikacijskimi pomočki) po suhem in mokrem, z onimi razmerami, s katerimi se je bilo cerkvi Kristovi boriti v prva stoletja, da, gledé na komunikacije noter do tekočega XIX. stoletja, in se ji je nekoliko še danes, če tudi v manjši meri, boriti, ravno v onem delu sveta, kjer je bila ravno apostolska sinoda.⁵⁾

Naš častiti gospod nasprotnik si je utegnil pri poskušani, drzni, da si sami po sebi negotovi trditvi,

¹⁾ Act. XV: 25: „Dopadlo nam je skupej zbranim, izvoliti može in poslati k vam z našima predragima Barnabo in Pavlom.“

²⁾ Act. XV: 2.

³⁾ Act. XV: 4.

⁴⁾ Po sporočilu so bivali apostoli do 45. leta navadno v Jeruzalemu; bivali so pa tudi poslej še več let po navadi v Jeruzalemu, ker se je njih delovanje najprej raztezalo na pokrajine, ob mejah Judeje. Nahajamo jih torej še v čas apostolske sinode v Jeruzalemu in sicer tudi apostolskega prvaka Petra, ki je prvi odšel daleč na zunaj, najbrže da bi ostalim svetil s svojim zgledom, vendar pa se je bil vrnil iz Rima v Jeruzalem, ter je ostal tukaj pet let, da bi odšel še le za cesarja Nerona zopet v Rim.

⁵⁾ Težave in nevarnosti, katerim so kljubu merodavnemu vplivu krščanskih držav na Turčijo še dandanes izpostavljeni romarji v svete kraje, svedočijo dovolj o tem.

da ni nič na poti, da bi se v XV. poglavju dejanj apostolskih pod besedo „πρεσβύτεροι“ ne umeli svečeniki, temveč od apostolov, kakor misli on samovoljno, že postavljeni škofje, stvar predočevati blizu takó-le: Antijohiška občina je telegrafovala apostolskemu prvaku Petru ali Jeruzalemskemu škofu Jakobu,¹⁾ da pošlje zastran prepirov, nastalih v njeni sredi, poslanca v Jeruzalem po razsodbo, kateri dojdejo tje ob določenem dnevu po železnici. V Jeruzalemu so torej po brzjavo takoj sklicali vse škofe k sinodi, in ti, se ve da, vsled svoje trdne obile dotacije, pripravljeni prenašati še tolike potne stroške, niso se niti za trenutek obotavljali, nastopiti svoje daleko potovanje, nad katerim čuva žendarmerija proti vsem neugodnim pripetljem; odpotovali so torej takoj, da bi prišli ob določenem času nekaj po železnici, nekaj po parobrodih v Jeruzalem ter se mogli udeležiti posvetovanj sinode. Ali nam se tukaj ni ravnati po slikah, dasi od nas občudovane, žive nasprotniške domišljije, temveč po razmerah časa, se posebno pa nam je natanko poštovati v svetem pismu navedena dejstva.

Stanje materialnih občil v Aziji ob času, ko je bila apostolska sinoda, je bilo vzrok, celó, ako ne gledamo na preganjanja kristijanov, da so se v Jeruzalemu bivajoči apostoli in svečeniki še le po poslancih Antijohiške občine poučili o preprih, ki so bili nastali v njej, na kar se je zbrala sinoda, ne da bi imenovalo sveto pismo sklicanje kakih daleč zunaj Jeruzalema bivajočih oseb, kar se ne da misliti že zaradi nedostatnega časa; te sinode so se udeležili poleg ostalih členov Jeruzalemske občine, se posebno isti apostoli in svečeniki, o katerih se pravi, da so Antijohiške poslance blagohotno sprejeli takoj po njih dohodu. Sklicanje škofov k tej sinodi, celó ko bi že bili škofje, česar pa ni bilo, je torej izključeno, kakor je izključeno to, na kar se opira nasprotniška misel, namreč da bi se bili popolnoma prezirali velepospšтовani svečeniki Jeruzalemski pri sinodi, katere so se udeležili celó lajiki.

Ta poslednja okolnost, namreč tudi z nasprotniške strani ne zatajena udeležba lajikov na sinodi je pa tudi gledé na ulogo, katero so pri njej imeli svečeniki, zaradi tega važna, ker bi se moglo jedva pritrditi, da pri cerkvenem zboru, na katerem sodelujejo lajiki, bi se mogli popolnoma prezirati naravni voditelji, katerimi je poštovati svečenike. Dr. Mahnič, da bi spravil v veljavo svojo hipotezo, po kateri pod besedo „πρεσβύτεροι“ bi ne bilo umeti svečenikov, ampak jedino škofe, trudi se torej na vse načine, tudi sodelovanje lajikov kazati kakor do cela brezpomembno, ko trdi, da isti niso vplivali na razsodbo. On razlaga namreč 22. vrsto: „Tedad je dopadlo apostolom in starešnam in vsej cerkvi izvoliti izmed njih može in poslati v Antijohijo“ takó, da bi bilo šlo za volitev zanesljivih mož, katere da se je kakor naravno

udeležila ljudska množica, ki je najbolje poučena o sposobnosti in vrednosti posamičnikov; toda ta množica da je molčala med obravnavanjem o verski stvari, o kateri sta govorila jedino apostola Peter in Jakob, ter da se je po takem dogmatski list sinode do Antijohiške občine napravil jedino v imenu apostolov in starešin (med katerimi se umevajo z nasprotniške strani, kakor rečeno, ne svečeniki, ampak nekaki problematiški škofje), kakor sledi to jasno neki iz besed 23. vrste: „Apostoli in starešine bratje.“

Tu vidimo našega častitega gospoda nasprotnika zopet pri njemu toliko ročnem prirejevanju (adaptovanju) tekstov svetega pisma, ko se v namen utemeljitve svojega tajejnja važnega sodelovanja svečenikov pri apostolski sinodi ne zadovoljuje s tem, da bi besedo „πρεσβύτεροι“ (svečeniki) samovoljno ne odnašal na vsaj nad vse problematiške škofe; temveč skuša tudi ostalo vsebino XV. poglavja dejanj apostolskih proti izrecnim besedam tega poglavja tolmačiti na način, kateri namerja očitno, kar najbolj možno oslabiti aktivno sodelovanje ljudstva. Mi pa smo že zgorej podali dokaz, da pri apostolski sinodi so imeli poleg apostolov tudi Jeruzalemski svečeniki odločilen glas, in ni nam težavno dokazati iz vsakateri dvom izključujočih besed svetega pisma, da je bilo tudi sodelovanje cele občine tako, da ga ni podcenjevati, vsekakor pa je bilo aktivno.

Nasprotniška trditev, da je pri obravnavanju verske stvari molčala množica (svečeniki in ljudstvo), in da sta govorila samo apostola Peter in Jakob, nasprotuje besedam svetega pisma „Ko so se pa dolgo posvetovali med seboj, je vstal Peter in jim je rekel.“¹⁾ Kajti te besede ne dopuščajo nikakega dvoma o tem, da je bilo pred Petrovim govorom dolgo trajajoče razgovarjanje in gotovo se ni vršilo to med apostoli, ker bi se bilo to, celó ko bi mogli prezirati soglasno nazorje apostolov v verskih stvareh, nam gotovo ohranilo v dejanjih apostolskih. Pač pa imamo s pomočjo svetega pisma pravico do misli, da je ono dolgo razgovarjanje prozval oni del lajikov, kateri so iz sekte farizejev postali kristijani ter zagovarjali Mojzesove zakone, specijalno tudi obrezovanje v Antijohiji ravno takó, kakor v Jeruzalemu,²⁾ in da so apostoli vsled običaja, navadnega pri relnih zborih, po katerem posezajo više avtoritete naposled v diskusijo, prepustili svečnikom, da oprovzžejo in pomirijo gorečnike za obrezovanje. Še le ko se je dovršil ta razgovor, je vstal apostolski prvak, da bi imel govor. Temu govoru pa ni sledil, kakor se trdi z nasprotniške strani, takoj govor Jakobov, ampak govor apostola Pavla,

¹⁾ Act. XV: 7.

²⁾ Act. XV: 1. Med tem jih je prišlo nekaj iz Judeje (teh se spominja tudi sinodalni list) in so učili brate: „Ako se ne daste obrezati po Mojzesovi šegi, ne morete zveličani biti.“ Act. XV: 5. „Vstalo jih je pa nekaj od sekte farizejev, kateri so postali kristijani, in so rekli: Obrezani morajo biti, in zapovedati se jim tudi mora, da naj spolnjujejo Mojzesov zakon.“

¹⁾ Pri Jakobu so imeli zборе (Act. XXI. 18).

potem, kar je pomenljivo govor svečenika Barnabe, katera oba sta poročala o svojih vseh med pagani, prav za prav sta govorila o mišljeni dogmatski zadevi;¹⁾ in še le potem sklepni govor Jeruzalemskega škofa Jakoba, kateri govor je obsejal posnetek diskusije, in kateri govor se završuje z izrekom, ki svedoči o redki ponižnosti in pohlevnosti (skromnosti): Zatorej sodim jaz, ne nadlegovati jih, kateri se izmed nevernikov spreobrnejo k Bogu, ampak da se jim piše, da se zdrže ognusenja malikov in nečistosti in zadušenega in krvi. Zakaj Mojzes jih ima od nekdanjih časov v vsakem mestu, kateri ga oznanjujejo v shodnicah, kjer se bere vsako saboto.“²⁾

Ta izrek Jakobov je veljal kot sinodalni sklep, kajti prišel je ves v list do Antijohijskih vernikov; dopadlo pa je „apostolom in starešinam (svečenikom) in vsej cerkvi, izvoliti izmed njih može in poslati v Antijohijo s Pavlom in Barnabom: namreč Juda, s priimkom Barnaba, in Sila, prva moža (prvaka) med brati;³⁾ in s tem sklepom se je dopolnil izrek Jakobov, ker je bil takisto sprejet v sinodalni list, in sicer poleg zaznamovanja obema poslanecema odkazane zadače, da ustno sporočita Antijohijski občini.⁴⁾ Naš častiti gospod nasprotnik nastopa torej tudi tukaj zopet proti jasnemu zmislu svetega pisma, trdeč, da so svečeniki in lajiki le toliko aktivno udeležili se sinodalnih posvetovanj, kolikor je šlo za volitev, ljudstvo pa da je moglo najbolje soditi o sposobnosti in vrednosti poj-dincev. Kajti sklep apostolov in svečenikov poleg vse občine, kateri sklep dopolnjuje izrek Jakobov, sklep, ki je bil pač utemeljen v razmerah, torej važen, ta sklep, odposlati zanesljiva in znamenita dva moža v Antijohijo, moral se je neizogibno izvršiti poprej, da se je sploh moglo priti do volitve.

Naposled je naš častiti gospod nasprotnik popolnoma krivičen, ako misli, da bi mogel aktivno udeležbo pri sinodalnih obravnavanjih Jeruzalemske občine dotikajočih se dogmatske zadeve, odločno tajiti zaradi tega, ker je bil sinodalni list na Antijohijsko občino napravljen jedino v imenu apostolov in najstarejših bratov (torej po njem škofov), kakor kažejo to brezdvombeno že začetne besede lista „Apostoli in starešine bratje pozdravljamo brate izmed narodov, ki so v Antijohiji, Siriji in Ciliciji.“⁵⁾ Ako bi bil dr. Mahnič, ki, da bi dokazal, da glagol „regere“ (voditi, oskrbovati) je jednakega pomena z „regnare, dominari“ (gospodovati), poseza celó do hebrejščine in arabščine; ki z nekako posebno ljubeznijo navaja grške tekste in celó tukaj, kjer hoče pod izrazom „svečenik“ razumeti nad vse problematiške škofo,

rabi grški izraz „πρεσβύτεροι“, — ako bi bil dr. Mahnič pravimo, pogledal tudi v grški izvirnik 23. vrste XV. poglavja dejanj apostolskih: zatrdno bi bil opustil, besede tega izvirnika spravljati v boj kot glavno oporo svojega tajejnja aktivne udeležbe Jeruzalemskih vernikov na apostolski sinodi. Kajti grški izvirnik 23. vrste, katera se skuša z nasprotniške strani izrabljati, ne rabi izraza „starešine bratje“, začenja temveč z besedami „Apostoli, starešine in bratje“; dokazuje torej aktivno udeležbo pri sinodalnih obravnavanjih tudi lajikov (bratov), toliko bolj torej starešin (svečenikov), torej ravno nasprotje tega, kar si naš častiti gospod nasprotnik prizadeva dokazati celó po poti mnogoterih adaptovanj svetega pisma, se ve da brezvspešno. —

Šteli smo si v svojo dolžnost, dokazati popolno neveljavnost nasprotniškega dokazovanja, kolikor se isto odnaša na sodelovanje nižega klera in ljudstva pri apostolski sinodi, in menimo, da smo tej dolžnosti zadostili na vsako stran; ne hoteli bi pa, da bi nas razumeli krivo, in niti sence sumnje ne nakladati si, kakor da bi naša dotična razpravljajna merila na to, glasovom lajikov pri konciljih vindikovati isto veljavo, kakor glasovom svečenikov ali celó apostolov in njib naslednikov. Od ničesar nismo oddaljeni bolj, nego od tega, kakor to brezdvombeno kažejo naša dosedanja razpravljajna in celó vsebina v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene in z nasprotniške strani kritikovane brošure. V opravičenje zgorej navedenih trditev z nasprotniške strani napadene brošure zadoščuje pač, kakor že omenjeno, že sklicanje lajikov k sinodi in njih z nasprotniške strani brezuslovno priznana, dà, celó motivovana udeležba pri volitvi poslancev v Antijohijo. Vendar pa, ako nismo hoteli, da bi se načelo „Qui tacet, consentire videtur“ porabljal za nas, bili smo prisiljeni, s pomočjo svetega pisma oprovreči nasprotniško trditev, da pri sinodalni obravnavi o verski stvari je bila obsojena molčati občina; oziroma smo bili primorani podati dokaz, da k sinodi sklicano ljudstvo je z jedne strani aktivno sodelovalo pri obravnavi o potrebi, da se pošljeta dva znamenita moža v Antijohijo, z druge strani pa, da pri obravnavi dogmatskega vprašanja nikakor ni bilo zabranjeno istemu ljudstvu izvrševati svoje pravo, izraziti mnenje ali oddati votum consultativum, temveč da je ono dejanski izvrševalo to ne nevažno pravo.

No, to pravo, pri konciljih oddajati votum consultativum, utegne kdo pač nizko ceniti, jednako našemu častitemu gospodu nasprotniku, ker se tak votum ne poštevava pri štetju glasov; utegne se mu pa, kakor delamo to mi, prištevati tudi večji pomen, ker je prikladno za vplivanje na očete koncilja, ki imajo pravo voti decisivi, in je to pravo že dejanski vplivalo nanje. To je stvar mišljenja, o kateri se dá pričkati, „quot homines, tot sensus“. Ako se pa z nasprotniške strani sinode udeležujočim se lajikom priznava pravo oddajati votum

¹⁾ Act. XV: 12.

²⁾ Act. XV: 19, 20, 21.

³⁾ Act. XV: 22.

⁴⁾ Act. XV: 25, 26, 27.

⁵⁾ Act. XV: 23.

consultativum, dà, se to pravo celó utemeljuje s sklicevanjem na razpravljanja Suarez-a (De fide I: 1); ako se kljubu temu porablja vse, celó sredstvo adaptovanja svetega pisma, da bi se pri apostolski sinodi sodelovanje k njej sklicanih lajikov omejilo jedino na akcijo volitve, v ostalem pa dokazalo njih obligatno molčanje: dá se to protislovno postopanje razlagati jedino s tem, da naš častiti gospod nasprotnik v kar najbolj možnem oslabljenju sodelovanja lajikov vidi sredstvo, da bi mogel znižati tudi sodelovanje nižega klera, oziroma da bi dal veljavo svoji prečudni trditvi, da pod besedo „πρεσβύτεροι“ ni umeti svečnikov, ampak škofo. In v tem poslednjem odnošaju (manj gledé na sodelovanje lajikov) pač nasprotuje naše nazorje odločno nasprotniškem nazorju, ko trdimo, da je pri apostolski sinodi Jeruzalemske cerkve tudi niži kler izvrševal njemu pripoznano pravo, oddajati votum decisivum.

Razlike, katera se je pri apostolski sinodi varovala med votumom nižega klera in lajikov, ne more oslabiti ali celó zbrisati okolnosti, da se je sinodalni list razglasil v imenu apostolov, svečnikov in lajikov, ker ta okolnost je, kakor rečeno, utemeljena tudi v sodelovanju lajikov z njih votum consultativum. Vse druga pa je z votumom nižega klera. Antijohiška občina je poslala v Jeruzalem poslance, da bi ondi dobila o prepornem dogmatiskem vprašanju razsodbo jedino apostolov in svečnikov, ¹⁾ ne pa tudi lajikov; kajti bila je pač primerno poučena po apostolu Pavlu in svečniku Barnabi o organizmu cerkve Kristove ter je torej pač vedela, da v verskih stvareh je tudi po tedanjem običaju pristajal jedino hierarhiji odločilen (decisiven) votum. Ista bistvena razlika med votumom nižega klera in lajikov, oddanem v verskih stvareh, pa sledi tudi z drugih mest svetega pisma. Takó čitamo v dejanjih apostolskih XVI: 2 „On (Pavel) je hodil po Siriji in Ciliciji in je potrjeval občine; in je zaukazal ravnati se po zapovedih apostolov in starešin.“ Možnemu ugovoru našega častitega gospoda nasprotnika, da ravno dotičnega odstavka „in je zaukazal ravnati se po zapovedih apostolov in starešin“ ni v grškem izvorniku, bi pač ne mogli oporekati; no, mi čitamo kmalu potem (Act. XVI: 4) z izvornikom do cela soglasno mesto: „Ko sta (Pavel in Sila) potovala po mestih, izročila sta jim naredbe, katere so sklenili apostoli in starešine v Jeruzalemu, da bi se ravnala po njih.“ Zatorej more jedva nastati utemeljen dvom o tej bistveni razliki, katere se konstantno drži sveto pismo, in katera izvira iz narave stvari, o razliki namreč med votum decisivum nižega klera, in votum consultativum lajikov, kakoršna se je pokazala pri apostolski sinodi.

Sicer pa odstranjuje konstantno sporočilo cerkve celó najmanjši dvom na to stran. Zgorej smo spominjali na pravo lajikov do sodelovanja pri nameščanju cerkvenih služeb in okolnosti, da so to pravo cerkev, specijalno papeži, vedno varovali od svetega Klementa naprej in v mnogoterih oblikah volitve, sosebno pa najčešče lajikom pristajajoče prezentacije in nominacije do današnjega dne varujejo na način, kateri zagotavlja lajikom odločilen votum v toliko, kolikor od njih prentovani ali imenovani dosežajo ius ad rem. Tudi v drugih administrativnih, specijalno ekonomskih zadevah cerkve izvršujejo do današnjega dne mnogi privatni patroni lajiškega stanu po cerkvenem pravu, sosebno pa vladarji na podstavi lastnih dogovorov ali konkordatov prava, zlasti prava nadzorstva nad cerkvenim imetjem, katero v ostalem izvršujejo na najnižem mestu nekoliko tudi sovetniki cerkvenih občin ali cerkveni očetje in ekonom, kateri so dolžni pokladati celó kavcije, zlasti ko pristaje ¹⁾ tem odločilen glas pri sestavi računa, ki se ima po Concilium Tridentinum pokladati vsako leto škofu. ²⁾ Ali odločujočega glasu v stvareh vere ni cerkev, oziroma njen poglavar nikdar privolil nobenemu lajiku, kakoršna koli je bila njegova moč in bi prisvojitve takega prava nikdar ne trpel pod nikakimi razmerami. ³⁾

Nasproti temu pa se ne more tajiti niti z nasprotniške strani, da svečniki in dijakoni izvršujejo tudi na ekumenskih sinodah do današnjega dne isto odločujoče glasovno pravo, kakoršno so izvrševali svečniki v najstarejši čas, specijalno pri apostolski sinodi svečniki Jeruzalemski in na ekumenski sinodi v Niceji (325) rimska svečenika Viktor in Vincencij, ki sta med očeti koncilja imenovana celó izrecno. Sicer skuša naš častiti gospod nasprotnik na pag. 194. „Rimskega katolika“ pravo nižega klera, udeleževati se pri posvetovanjih konciljskih z odločujočim glasom, tajiti na enak način, kakor zgorej pravo sodelovanja istega klera pri nameščanju cerkvenih služeb, ko postavlja to kot koncesijo papežev, katera nima nikake utemeljitve v ius divinum, po katerem pristaje pravo odločujočega glasu izključno le škofom. No, v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočena brošura, ki je predmet nasprot-

¹⁾ Ne omenjamo tukaj cerkvenim občinam zagotovljenih prav po zakonodavstvu bolj ali manj katoliških držav, sosebno tudi po našem državnem zakonu od 7. maja 1874 o zunanjih pravnih razmerah katoliške cerkve, ker je cerkev z večine le trpi, in ker rečeno popolnoma zadoščuje v konstatovanje nasprotja, za katero gre tukaj.

²⁾ Sess. 22 c. 9. de reform.

³⁾ Zgorej navedene nemške provincijalne sinode, zlasti njih hvalisanje in brezmejno uklanjanje nasproti rimsko-nemškemu cesarjem celo v verskih stvareh, podajejo sliko obžalovanja vrednih zmot se ve da mnogoštevilnih škofov; ali njih ni poštovati kot glas cerkve, ker pogrešajo ravno v njih veljavo neizogibno potrebne potrditve cerkvenega poglavarja. Sicer pa se je isto nezdravo stanje od papeža Gregorja VII. naprej trajno odstranilo tudi v rimsko-nemškem cesarstvu.

¹⁾ Act. XV: 2 „so sklenili, da zaradi tega prepornega vprašanja naj gredó Pavel in Barnaba in še nekateri drugi izmed onih k apostolom in starešinam v Jeruzalem.“

niške kritike, povdarjajoč svečenikom in dijakonom dejanski pristajajoča prava po pameti ravnati jedino po *ius canonicum*, katero postavlja oddajanje odločujočega glasu pri konciljih kot neoporečno pravo kardinalskih svečenikov in kardinalskih dijakonov, kakor tudi v kategorijo *praelatorum nullius* in redovnih generalov spadajočih svečenikov; dotične brošurine trditve

so torej popolnoma utemeljene in ne dajejo nikakega povoda k nasprotniškim napadom in razpravljanjem v obče. Pač pa so oprta ta nasprotniška razpravljanja na obžalovanja vrednih zmotah, katere nas silijo, da si polžje ogledamo stvar.

(Dalje prih.)

Selitev Srbov 1690. leta.

(M. A. J. „Glas Naroda“ 1874. 1, 9.)

Vsa avstrijsko-ogerska država z okolnimi deželami bila je od nekdaj domovina Slavjanov, kateri so pastirji in mirni ratarji živeli v ljubezni in prijateljstvu s svojimi sosedi Nemci. Tedaj pa tedaj so poskušavali Nemci, da zavladajo nad tem lepim narodom; a so vedno v pitomih Slavjanih zadevali na odpor, katerega se niso ni nadejali. Kajti Slavjan, kolikor je jako ljubil svojega prijatelja, dvakrat toliko je mrzil svojega neprijatelja. Slavjan je bil tedaj v moči, in — sovražnik je trepetal, No, postavili so Nemci na meji svoje države proti Slavjanom trdnjave. Posadka teh trdnjav vsili se mogočnemu Slavjanu za gospodarja, ker je Slavjan po neslogi in prepiru med seboj izgubil svojo mogočno vladavino in je podlegel tujcu.

Med temi Slavjani nahajamo tudi Srbe, kateri so se tu ali od pamtiveka bili zatekli ali so iz selitve Srbov z Bojke na Balkanski poluotok tu zaostali. V živahnem občevanju so bili Srbi tudi od te (severne) strani Save in Dunava s Srbi iz srbske carjevine; časih so dolnji kraji Ogerske pripadali srbski državi, in tedaj je bilo vse Srbstvo združeno v jedni državi Srbiji. A z Dušanom je propalo slavljeno srbsko ime, Kosovo je Srbom zlomilo moč državno, a s padom Smedereva je nehala i država Srbska. Črni dnevi so začeli Srbu svitati, krvavo solnce je počelo vzhajati, ko je Srbin padel v turško robstvo. (Prim. „Slov. Svet“ 1889 str. 127, 155 nsl.)

No, šeststoletni neprijatelj Srbstva ni se zadovoljil z lepo zemljo Srbijo. Turška sila je hrepenela za osvajanjem, šla je na zapad, osvojila Ogersko, in večkrat so udarjali Turki na prestolnico cesarja avstrijskega, na Beč.

Težko je bilo narodom Ogerske nositi barbarski jarem; zamrzela so jim nasilja turška, presedalo je že tudi okolnim državam neprestano strahovanje od Turčina. Mogočni tedaj cerkvi na zapadu bila je sramota, da se nekrst širi po krajéh krščanskih; obrazovanosti evropski pretila je nevarnost.

Vse to se je zbralo, in boj je bil napovedan Turku.

Vojevali so nemški in latinski narodi in vojevali; ali Turku nikakor nadlegati niso mogli, ker je Turek globoko bil koren zasadil v deželah s te-le strani Save in Dunava. Borba je bila nejednaka; kajti ko je s krščanske strani prirodni nagon pozival borilce v boj, da bra-

nijo dom in zavičaj — turške čete je oduševljavala nadprirodna sila, zanesenost za vero Muhamedovo. Napiranje vse moči ne pomore. Veljalo je iznajti junaško moč, katera bode kosa (mogla) Turčinu na boj iziti, pa boj i pobiti. Ta-le junak bil je Srb. Kajti kolikor je verozakonski zanos in sanjanje o Muhamedovem raju hrabrilo Turčina na boj: toliko je Srbu mučna prošlost, grozna sedanost in temna bodočnost itak junačnemu vlivala tako reči neko idejalno moč; in tako naorožen borilec je bil dorasel Turku. — Že za prvih vojen cesarja avstrijskega na Turke pristajali so Srbi k cesarski vojski in delali so čuda od junaštva. Junačnemu Srbinu veljalo je, da osveti poteptano slobodo, poštenje, vero. Jeden je meščeval na veri poginolega otca, drugi brata, strica; nahajalo se je i starcev, kateri so se znašali boj na Turčina bijoči celó za vnuke svoje. Pa je li čudo, da je i sreča junaku priskočila?

Cesarju Leopoldu se je priljubil ta narod. Žal mu je bilo, da tako junaški, zdrav in lep narod nosi robški jarem in to onega gospodarja, kateri je, mraku služeč, pretil krščanski veri, pretil obrazovanosti na zapadu. Imel je tudi na umu, koliko bi koristilo njegovi prostrani carjevini, ako bi se v njo naselil ta zdravi narod; trdnjega zida ne bi mogel postaviti proti sovražnikom cesarstva, nego od živega zida v junakih Srbih. — In takó cesarjevo svetovalstvo izda avstrijskim generalom nalog: da povabijo tamošnje Srbe, da pristopijo na stran cesarja pa da se naselijo v rodovitih deželah prostrane države cesarja avstrijskega.

In Srbi so radi pristali na ta poziv. Naveličali so se bili nasilja turškega. Dolgo so se vršili dogovori. Cesarjevi generali pogajali so se s početka s Carjigraskim patrijarhom Kalinikom; od kar pak je Pečki patrijarh Maksim pomazilil Gjurgja Brankovića na despotsko stolico (1688), od te dobe je zastopal na besedo Gjurgjevo srbsko stvar srbski patrijarh v Peči. — Srbom je bil doteščal turški jarem, turška nasilja zastudela; svetinja mu je bila pogažena; in vendar ne bi tako lahko zapustil Srb svojega zavičaja, da mu skozi meglo temne bodočnosti ni presinjavala nadeja skorošnji vrnitvi. Niso Srba pridobila ona lepa obečanja avstrijskih cesarjev, niso

njega pregovorili cesarjevi vojvodi, ni se on polakomil za mirnim, ugodnim življenjem na prostranih poljanah zemlje cesarjeve; o svoji slobodi, o svoji rešitvi mislil je Srbin, ko je pristajal na poziv cesarja Leopolda I. Pošten sôci, pošteno je i mislil: da pomaga cesarju odbiti nekrst daleč proti Aziji, pa da se vrne potém v svojo domovino, slobodno domovino svojo.

Cesar Leopold je bil ves čas svojega vladanja v veliki zadregi. S Francozi je kakor tako dokončal vojno; nezadovoljene madjarske velikaše je pomiril s tem, da je vodje zaroti ugonobil; a nemilih gostov, ki so na povabo nezadovoljenih Madjarjev prišli, da cesarju vzamejo Beč, oprostil se je Leopold s pomočjo slavjansko. Ali v Ogerski so mu bili Turki zasedli, jadno zemljo za dolgo časa od sto in petdeset let pritiskali. Hude dneve je živel cesar; žal mu je bilo za deželo svojo, ki mu jo je Turčin odvezel, ali sam sebi ni mogel pomoči. Zatorej je živo, prav živo poprijel se o dogovarjanju s Srbi, da preidejo v cesarjevo deželo. Dobro mu je bilo došlo, da se je našel Gjurgje Branković, kateri je postal despot srbski, ker ne samo, da ga je cesar z mesta poslušal in odrekel se grškega patrijarha Kalinika, nego začel se je dogovarjati in pogajati z Arsenijem III. Černojevićem, srbskim patriarhom v Peči, temveč ga je tudi sam cesar priznal za srbskega despota, načini ga baronom in ogerskim grofom (a 1689 že vrgel ga v ječo, v kateri je bival 22 let, naposled v Hebu, do smrti svoje).

Pogodbo je torej sklenil srbski patriarh Arsenij III. z nemškim cesarjem Leopoldom, kedar je prešel v te-le dežele. I jedna in druga stranka vsprejela je dolžnosti, a tudi práva. Tako so se Srbi obvezali: 1. da postanejo pošaniki avstrijski in prisegli so, da bodo vedno zvesti hiši habsburški; 2. da bodo vedno poleg cesarja vojevali proti Turkom. Druga stranka, t. j. cesar, dal je Srbom ta-le prava: 1. Srbi se vsprejmó kot narod, kateri je politično sloboden in nezavisen, jedino samo cesarju podložen; 2. obečava se Srbom, da zemlje, od koder so prišli, ostajó njihove, a sedaj so njihove tudi one dežele, katere z orožjem od Turkov otmó; 3. pušča se Srbom lastna notranja samouprava, na osnovi starih njihovih práv in običajev; 4. osigurjava se Srbom právo, da morejo sebi izbirati vojvodo, kot političnega poglavarja naroda; 5. zavaruje se Srbom sloboda veroizpovedi in cerkvenih obredov po ustavu njihove stare vere; 6. potrjuje se Srbom právo, da morejo sebi izbirati poglavarja cerkve, t. j. patrijarha nezavisnega od vsake druge duhovne oblasti.

Pod tó pogodbo torej vzdignili so se Srbi, njih 37.000 družin, in krenili so v novo domovino, pomladi leta 1690. — Vsi znamo, da od kar je Slavjanov na svetu, da je v njih i neizmerna ljubav do domovja; a ker so Srbi oni del Slavjanstva, v katerem razvitek vseh slavjanskih i dobrih i zlih osebin doseza svoj vrhunec: to si moramo predstaviti, koliko žrtvo je žrtvo-

vala ona pradedovska selitev, ko so ostavljali grobove svojih praotcev, svojih milih in dragih, ko se je stara katera vlastelska rodbina ločavala od svojih hiš in gradov, a neznajoč zagotovo, bode li i kočico dobila tamo v daljnem, tujem svetu. Oh ono nebo, one gore, one žive svedoke srbske mogočnosti in gospodstva, s katerimi se je i poznejšnji trpin Srbin sprijateljil, tudi njih da ostavi! — In ostavil jih je, vse je ostavil; ker mu je predolgo bilo čakati od tujca rešitve svojemu potlačnemu, razkosanemu narodu, pa je naumil, da sam na strani cesarjevi započne boj za oslobojenje ostavljenega zavičaja in ostalih zapuščenih bratov svojih.

Pa se je vzdignilo do 500.000 silnih Srbov in krenilo pod vodstvom sivega patrijarha Arsenija III. v „Cesarijo“, da z mečem v roki izvojujejo sebi zemljišče, na katerem so se hitro tudi nastanili in so postali trdi zid proti navali turški. To je bila selitev, a nikakor zbeg; kajti Srbi so s seboj vzeli vse svoje imetje, kar se je seliti moglo, in so z orožjem v roki prišli semkaj v zemlje, katere bodo po pogodbi njihóve. Nova domovina je postala Srbom: Srem in Slavonija, na-elili so se po Bački, nastanili se v Budimu in okolini, v Sv. Andreju, v Pomazu, Kalazu, Čobancu in Zbegu, v Komoranu i dr.

Žalost za zavičajem razžene na skoro Srbom posel. Cesar je bil v največi nepriliki: Turki v kratkem udarilo na cesarja, kateremu so bili tem strašnejši in nevarnejši, ker ne samo, da so mu razpodili posadko v Bosni, temveč je tudi Belgrad bil v turških rokah, a Banat in Veliki Varad sta bila turška pašaluka. Erdelj je stal pod zaščito sultanovo. Znotraj v deželi je kipelo od madjarskih nezadovoljnežev in upornikov; poleg tega še vojna s Francozi. Dakako, da so cesarju Srbi bili dobro došli; kajti v njih je našla njegova država pomoči i proti Turkom i upornikom, kakor je pozneje nahajala v Srbih brambe brez razločka proti vsem državnim neprijateljem. In glej, kmalu zatem, ko so se ti junaki sem priselili, začela je zginjati grba z oblačnega in nabranega čela cesarjevega. Kajti nekoliko let vojevanja je zadostno bilo tem viteškim bojevnikom, da so oslobodili i cesarja i državo od turške pošasti in groze, da so zadušili vstanek madjarskih upornikov in da so cesarju pridobili tako povoljen mir, kakor je bil sklenen l 1699 v Karlovcih, ki je bil samo napovedek miru v Požarevcu od leta 1718, s katerim je cesar očistil vso svojo deželo od Turkov in je dobil še velik del Valahije, Srbije in Bosne.

Ni nam tu, da dalje preiskujemo, kakó se izvršuje zgorej omenjena pogodba med obema strankama. Déla, živa déla naroda, zabeležena v knjigi, ki se imenuje povestnica, govore najbolje, so li Srbi vedno zvesto izpolnjevali, kakor so se obvezali; a da-li druga stranka izpolnjuje ono, kar se je dogovorila, tudi to se daje najti v povestnici, a najboljše se more čitati v postopanju današnje vlade.

Poslovenil Andrej Fekonja.

Josipu Lipoldu v spomin.

Я помню чудное мгновение . . .

Пушкинъ.

Bilo je leta 186 . . .

Starodavno Celje bilo je nenavadno živahno. Po njegovih ulicah so ponosno korakali slovenski možje. „Naprej zastava Slave“ je mogočno grmelo tam, kjer so se v pozno noč neredko oglašali hripavi glasovi „Lieb' Vaterland, kannst ruhig sein!“ Celjski nemčurji so zginili, kakor kafra. V „gro“ji“ se je ravnokar okončila volitev deželnega poslanca za Celjsko okrajno. Zmagala je narodna stranka, zmagala je sijajno.

V predmestjih vibrali so tam pa tam slovenski prapori, seveda ne Celjskih „Grossdeutsche“, a vrlih, slovenskih volilcev, prispevših in corpore iz vseh krajev obširne, Celjske okrajne. Posebno pa je kipel narodno življenje v Žalskem predmestju. Med gostilnico „zur goldenen Krone“ i „gasthof-om zum Walland“ stala je dolga rida (vrsta) vozov i vozičkov, v polni, praznični, narodni opravi. Tukaj so se zbirali vrli Savinjšani.

Med njimi kazal je največjo živahnost mož najgorših let, srednje, pa čvrste postave. Dolgi, črni lasje so se razvevali izpod širokokrilatega črnega klobuka, značivšega svobodomislije. Mala, črnkasta bradica, isto take brke, blagorodne, pravilne črte lica i bistré oči vzbujale so k njemu sočutje z globokim spoštovanjem. Vsa njegova vnajnost svedočila je, da on ni bil navadni slovenski kmet, pa tudi ne kak nališpani, slovenski škricelj. Ta čestitljivi, mladi mož bil je starši potomek slavnega Lipoldovega roda, bogate Mozirskega doma — g. Jože Lipold.

„Možje! zapregajte svoje konjiče, če ste si za potrebe odmočili prisoble jezike. Nemškutarški Celjani niso vredni, da bi jim mi darili svoje novce. Odpeljimo se rajši v Žalec. Tam odpraznujemo našo slavno zmago, kakor se spodobi.“ Tako je bilo resno povelje resnega voditelja gornjih Savinjščanov.

Ni preteklo dobre pol ure, ko so bili volilci uže vsi na svojih mestih, da bi se takoj oddrdrali iz nemškutarškega Celja tje, kjer je vejal bolj čisti slovenski duh. Jaz sem začel sloviti se od svojih dobrih znancev. Iztekali so poslednji trenotki, treba je bilo v gimnazij!)

„Solčavski! kam te pes nese?“ razdalo (odmevalo) se mi je od zadej, ko sva si z Logarjem požemala desnice. „Tako ne pojde. Skupaj sva delala, skupaj se bova tudi veselila.“ Pri teh besedah me je objela močna roka Lipoldova. Migm sem očutil se na njegovem vozu z najodličnejšimi Savinjščani. Konji so zarežali. Zagrmelo je družno „Hej Slovani!“ Jedva sem vspel nekoliko opomniti se, ko sem zapazil, da so po obeh straneh uže bliskali poslednji velikani Celjskega drevoreda, razšopirivšega se daleč za mestno črto.

Vest o slavni zmagi narodne stranke je nas seveda prehitela toliko, da je Žalski trg uže vspel prirediti nam praznični sprejem. Pred Roblekovo hišo razdalo se (razlegalo se) je na vseh zopet menda v brezčislenskrat, junaško „Naprej zastava Slave!“ Med navdušenimi „Slava“ i „Živijo“-klici smo se ustavili pred Staretovim domom, kjer je nas čakala posebna dvorana, okinčana narodnimi prapori. Za dolgo mizo sedli smo, kakor je bilo komu ljubo i drago, po bratimski Gosp. Jože Lipold usedel se je na vrhnji kraj mize, pritegnivši mene na svojo desno stran. Nastopil je čas odpoučitka, kajti boj je bil goreč i dolgotrajen. Skoro so začele se nap'tnice, katerim ni bilo ni konca ni kraja. Žalčani pili so za zdravje svojih gostov, ti pa so jim odgovarjali, kakor je kdo mogel in znal. Poselila se je v dvorani polna svoboda, ravnopravnost i pobratimstvo. Solčavan se je objemal z Gornjegračanom, Lučan z Ljubencanom, Rečičan z Braslovčanom, Mozirjan z Vrančanom . . .

¹⁾ Ne daj Bog, da bi me ta den ne bilo v klasu! „Prijazno“ Slovincem ravnateljstvo gimnazije v osebi nemčurana Premrú, Slovenca Premrlega, je najprej ex cathedra objavilo, da „ohne Pardon“ izključí vsacega, kojega zagleda na volilnem poprišču. Pa k „zlati kroni“ mi nikdo ni mogel zabraniti, tem bolje, ker je med volilci bil tudi moj svak . . . Pis.

„Preljubo veselje, oј kje si doma?
Seveda le tam, dragi rojaki, kjer
Sloven'c Slovenba vabi“ . . .

Narodno čuvstvo doseglo je svoje krajno navdušenje, ko je nenadno vstal g. Jože Lipold, možko kriknil: „Savinjščani!“ Nastopila je splošna tišina, med katero je nadaljeval navdušeni govornik s Koseskim:

„Gani se, komur je mar zahvale prihodnjega vnuka,
Gani se, kogar je sram zasmehovanja rodu.“

Podrobne vsebine posledovavšega zatem govora seveda zdaj uže ne pomnim, dasiravno sem jo pomnil dolgo . . . Podobni nagovori se ne pozablajo skoro . . . Pa tukaj mi ga ni treba niti pomniti niti nav'jati. Iz navedenega gesla i okolščin, pri katerih se je govor vršil, je pač razvidno, kaj in kako je govoril g. Jože Lipold. Govoril je precej dolgo, govoril je plameno; govoril je tako, kakor govorijo ljudje, kateri ne samo razumejo, no i čutijo to, kar govore, govoril je o vsem, kar je sveto i drago iskrenemu rodoljubi, v srcu kojega plamti narodna zavest; govoril ni, Bog ve, kak modro; govoril je prosto i prepričalno, kakor govorijo ljudje, kateri ne dvomijo o grcmadnemu uspehu svoje besede.

„Ako boli vas ošabnih besed ostrupeno želo,
Vam če slovenske krvi v srcu pretaka se žar,
Z umom orožite se, ne bojte se znoja na čelu!“

Tako je okončil g. Jože Lipold svoj domoljubni priziv. Ta je veljal tudi moji malosti. Vidno je bilo to iz poslednjih kitič. Izreki jih, g. Jože Lipold je obrnil se k meni s svojim kozarcem ter trknil z njim o moj s tako silo, da sta se oba razpršila na drobne košččke . . .

Vtis je bil velikanski.²⁾ Vsi, volilci in nevolilci, okrožili so takoj g. govornika i Vašega prepokornega slugo. „Slava“ i „Živijo“-klici dolgo niso zatihli. Iz navzočih so si jedni požemali desnice, drugi so se objemali, tretji so preklinjali nemčurje . . . Vsa raznotera, mnogobrojna množica zrasla se je na trenotek v jedno celo, v jedno telo, v jednega orjaka. Trebalo bi samo jednega koraka, i vekovečni nedrug Slovanov bil bi razdavljen, kakor ničtožna muha . . . O sveto domoljubje, o sveto navdušenje za domovino! Я помня чудное мгновение . . . (Ja pomnja čudnoje mgnovenije [trenotek]). Tebi pa, dragi prijatelj, dragi rojak, strašni bič nedrugov svojega naroda, krepki ščit svoje domovine, istinita uslada narodne mladine, Tebi pa, g. Jože Lipold, bo na veke veljala zlata kitiča Žukovskega:

Угасъ во увѣтѣ лѣтъ!
(Ugas [ugasnil] vo cvětě lét.)

Franjo Solčavski.

P. S. A ravnateljstvo gimnazije? Kajti jaz sem njegovo objavo prelomil, dasi ne mea ipsius voluntate. Kaj je neki ono počelo z mano? Tako morebiti povpraša marsikateri mladi čitatelj. Odgovarjam kratko: Difficile est satiram non scribere . . . Kar se pa tiče moje osode, bila bi ta seveda nezavidna, če bi me, kakor vselej, tako i tedaj, ne ohranjala mogočna desnica mojega največjega dobrotnika, istinitega druga slovenske, narodne mladine, tédanjega o pata Celjskega preč. g. Matije Vodušeka. Sit tibi terra levis! Pis.

²⁾ Nekateri iz navzočih so se s prva nekoliko preplašili, ko so zaslišali žvenk in plenk kozarcev. Menda do iste dobe še niso znali navade, katera je ne malo razširjena med slovanskimi plemeni. Ta navada je, da razbijajo kozarce, kakor slučajno, ko se ž njimi žvenkajo. To pa neki pomeni, da se zanesljivo izpolni to, o čemur ali za kar so si napijali i žvenkali s e. G. Jože Lipold je mnogo občeval z Jugoslavani i je znal torej ne samo mnogo običajev hrvaških i srbskih, on je tudi precej dobro govoril na teh dveh narečjih. Pis.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Ljubljanski shod raznih slovenskih zastopnikov so zopet odložili, in sicer na poletje. Kakor poročajo domači

listi, hočejo slovenski državni poslanci s tovariši drugih desničarjev zahtevati, da bi se narodna enakopravnost začela izvrševati tudi za druge narode in njih odlomke,

a ne samo za češko kraljestvo. Tako postopanje bi bilo neizogibno potrebno, ali zahteva sama na sebi je brezbarvena, ako ne bo obsezala zajedno določeb, v kakih obliki naj se izvrši ista jednakopravnost. Kar se snuje za češko kraljestvo, nikakor ne velja za druge dežele, oziroma narode, in še Čehi, da, Staročehi, sami se po svojem nemškem glasilu bojé posledic češko nemškega dogovora, ako se ne spremeni to in ono na novi konferenciji, ki se prične 14. t. m. Staročehi, kakor dr. Mattuš in drugi, obžalujejo, da se dogovor ni vršil tudi za Čehoslovane ostalih dežel. Tega pa so, naj si izgovarjajo kakor hočejo, Staročehi sami krivi; saj velja ustava zanje, kakor druge, in ta razločno govori o narodih, o varovanju in gojenju narodnosti in jezika pojedinih narodov, torej bi bili utegnili zastopati to stališče ter dokazati, da narodnost in jezik pojedinim narodom se ne varuje in neguje zadoščno in po ustavi, ako se ista ustava, oziroma njen 19. člen ne izvrši za vse kompaktno bivajoče oddelke vsakega naroda. In to stališče zagovarjajo tudi Nemci, ki trdè, da Nemci češkega kraljestva so odlomek, ki je in mora biti solidaren z vsemi drugimi oddelki avstrijskih Nemcev. Slovenski in drugih slovanskih narodov zastopniki po takem ne morejo nikdar pogajati se samo za kak oddelk pojedinih narodov, ampak za vse oddelke in odlomke pojedinih narodov, torej ne takó, kakor Staročehi češkega kraljestva. Mi pa slovenskim državnim poslancem nikakor ne zaupamo, ker smo čitali tu in tam njih izjave; te izjave kažejo veliko večjo plitvost, nego večina slovenskih listov. Modrost, katero slovenski listi pobijajo kritično, prodajajo še vedno nekateri državni poslanci. In zato je dobro, da slovenski listi narodu še nadalje razpravljajo šibke in napačne strani načel Staročehov ter takó zabranijo zagovarjanje enakih načel na slovenskih tleh. Shod slovenskih poslancev mora pokazati, da imajo ti zastopniki vsaj toliko kritično utrjenih nazorov, kakor skupina drugih rodoljubov; če ne, je bolje, da do takega skoda ne pride nikdar; — pa saj se ga itak nekateri poslanci bojé, drugače bi ga ne odlašali, ker ni to utemeljeno v položaju, kakor se hoče dokazovati. Prave, z ustavo soglasne izjave so vsak čas na pravem mestu in bolj lojalne, nego pa molčanje, sosebno kedar hočejo od kake strani slabo razlagati ali celó rešiti isto, po najvišem oblastniku slovesno razglašeno in po njem kakor po njegovih naslednikih z zagotovilom varstva in zaščita posvečeno ustavo. To naj si zapomnijo slovenski oportunisti dobro, ves narod se zaveda, jako dobro, kedaj je treba molčati in govoriti ali konečno tudi shode sklicati.

„Narodne Tiskarne“ občí zbor v Ljubljani, ki je bil zadnje dni marca t. l., je dobil ugodna poročila od svojega odbora. Dela je imela tiskarna več in tudi več dobička, nego lani. Čistega dobička je bilo 1923 glđ. 99 kr., ali 348 glđ. 70 kr. več od lanskega leta. Delniče dobé po 3 glđ. dividende, rezervnemu fondu se pridene 550 glđ. Letos znaša rezervni fond 4396 glđ. 71 kr. Račun o „Jurčičevih zbranih spisih“ kaže, da se je prošlo leto prodalo jih za 868 glđ. 52 kr. V zalogi pa je od I. do VIII. zvezka Jurčičevih del še 8425 komadov. Zbor je odobril tudi naslednji odborov predlog: „Občí zbor pooblašča odbor „Nar. Tisk.“, da stori vse potrebne korake v povečanje formata, oziroma pomnoženja gradiva lista „Sl. Naroda“, dovoljuje v ta namen vsa potrebna sredstva, vendar prepušča odboru izvršiti ta sklep kedar se mu z ozirom na razne okolnosti potrebno zdí.“ Po nasvetu dr. J. Tavčarja je zbor izrekel posebno zahvalo

odborniku Antonu Knezu za sestavo poročila in trud, ki ga je vse leto imel velezaslužno z društvenim gospodarstvom. Pri dopolnilni volitvi v upravni odbor je bil izvoljen dr. Fr. Tekavčič iz Ljubljane, a pri volitvi v pregledovalni odsek: Fr. Ks. Souvan, Ivan Vilhar, Filip Tratnik in Filip Zupančič, vsi iz Ljubljane, in Gabrijel Jelovšek z Vrhnike.

„Narodni Tiskarni“ je želeli, da bi postala prva med vrstnicami na Slovenskem: zato pa se ji je varovati malenkostnega duha in kazati več podjetnosti gledé na narodna dela, nego je kazala tu pa tam doslej, ko so več znamenitiših del zakladale druge tiskarne, katera bi bila spadala prav za prav v področje „Narodne Tiskarne“. Sicer pa, ker se stvar boljša, je to znamenje, da upravni odbor pozna poti, po katerih mu je hoditi nadalje.

Bachmann Franjo, dež. okrajni zdravnik v ilirski Bistrici, umrl je 20. marca. Rojen na Češkem l. 1831 v Richnovu, prišel je okoli 1860 v Kastvo, potem okoli 1870 v ilirsko Bistrico. Bil je velik človekoljub, prijatelj mladine, dobrotnik siromkom, ter velik rodoljub, podpirajoč Hrvate in Slovence. Zupustil je 20.000 gold z namenom, da s od te svote delé podpore ubogim in siromašnim hrvaškim in slovenskim dijakom Istre. Z dobrimi deli in svojim iskrenim rodoljubjem napravil si je trajen spomin. K pogrebu je narod prišel od daleč okoli v velikih množicah, rodoljubi in društva so pa deli na rakevence. V. m. p.!

Slovenskih in čeških učiteljev kolegijalno vzajemnost priporoča za Slovence zaslužni g. Jan Lego na poseben način. On pripoveduje, da češki učitelji potujejo v obče radi, ker pripoznavajo dobiček potovanja; odkar so bili Čehi v skupini na Slovenskem, kjer so se preverili o krasotah slovenske domovine, potujejo isti češki učitelji sosebno radi tudi na jug, in tu v slovenske dežele. Da bi se spoznavali učitelji, pa olajšali si pot, eventualno zaradi stroškov, priporoča g. Lego da bi se stvar uredila takó-le. Do 15. maja t. l. naj se oglasijo pismeno pri njem (Žžkov — Prag) oni učitelji slovenski, ki bi hoteli sprejeti, oziroma prenočiti češke učitelje, došedše na Slovensko. Uredilo bi se vse takó, da bi ne bilo nikake sleparije gledé na identičnost oseb, in češki učitelji bi gledali pred vsem, da se seznanijo s slovenskimi tovariši, kateri bi onim kazali ali naznanjali ogledovanja vredne kraje kraje in reči v svojem obližju. Jednako bi se godilo pa tudi na Češkem, kedar bi prišli potujoč slovenski učitelji na Češko. V Pragi je že sedaj takó urejeno, da morejo postreči s 50 postljami. Prago si more slovenski gost v spremstvu svojega češkega kolege dobro ogledati za 5 dnij, odtod pa delati izlete 1, 2, 3 dni na vse strani češkega kraljestva k drugim tovarišem. To bo slovenskim učiteljem dobro služilo sosebno že drugo leto, ko bo v Pragi jubilejna razstava. Svoji k svojim! kliče češki rodoljub, ki je gotovo s takim vabilom razveselil prek in prek slovensko učiteljstvo.

„Südmark“ katero ima namen pokupovati zemljišča slovenskih dosedanjih posestnikov, je osnovalo v Gradcu, Celju, Beljaku, na Dunaju itd. že 40 svojih skupin. Posojilnice slovsanske, naj jih bode še toliko, ne morejo paralizovati same delovanja tega društva. Posojilnice morejo le pomagati, da ne pride kako zemljišče na dražbo, ne morejo pa samo kupovati na dražbi prodajanih zemljišč; zato je treba osnovati jednako društvo, kakoršno je „Südmark“, da bo isto pokupovalo slovsanska posestva in čuvalo, da ne pridejo v neslovsanske roke. Slovenci se morajo pobriniti, da ne zaostanejo za „Südmarko“. Tako

slovensko društvo je bilo osnovati že zdavna, če ne drugače, kakor smo mi svetovali pred leti, vsaj na delnice. Takó bi ne bili tujci že pokupili toliko slovenske zemlje, ne samo lepe, ampak tudi plodovite, tu in tam preskrbljene z vodno silo za osnovo raznoterih obrtnijskih podjetij. Mi spominjamo na okolnost, da so bili Slovenci pred desetimi leti tudi optimistični, ko se je osnoval nemški „Schulverein“, potem pa so sprevideli potrebo, da so osnovali se ve da skromno društvo sv. Cirila in Metod. To naj bode v pouk, da je treba tudi sedaj dejanski zganiti se ter osnovati jednako društvo, kakoršno je „Südmark“.

Einspieler pod policijskim nadzorstvom. „Slov. Narod“ je priobčil 29. marca prvi to-le vest: C. kr. namestnik koroški, tajni svetnik, ekscelenca baron Schmidt zaukazal je s posebno okrožnico vsem koroškim c. kr. okrajnim glavarstvom in žandarmeriji, da strogo pazijo, kaj počenja slovenski deželni poslanec koroški, lastnik „Mira“, župnik Podkloštom gospod Gregor Einspieler, s kom občuje! Povod tej naredbi je bil Einspielerjev govor v Ljubljani o priliki „Sokolove slavnosti“. . . . Nadejamo se, da stori naša delegacija v državnem zboru svojo dolžnost.

Slovenci in nemški konservativci na Koroškem. Pod tem naslovom opisuje dopisnik iz (koroške) kanalske doline v „Slov. Nar.“, kakó da je na koroškem vera jedino še pri Slovencih, in kakó da dobiva cerkev na koroškem več pomoči od Slovencev, nego Nemcev, ki jih je še jedenkrat toliko. Med Nemci je več ali manj že vse zbegano in zdvijano. Škofija bi se brez Slovencev jedva-li vzdržala. Ko je zidal knezoškof dr. Kahn Marijanišče v Celovcu, so morale dati slovenske cerkve za to palačo 30.200 gld., a Nemci samo 29.800 gld. V plačilo se bodo v Marijanišču slovenski dečki nemčili! Karkoli se je katoliškega ustanovilo, vselej so Slovenci krepko pomagali, čeprav so taki zavodi navadno le Nemcem koristili, Slovence pa ponemčevali. Na Slovence gledajo nezaupno, kakor na sumne ljudi. Knezoškof sam ni poučen, oni pa, ki ga poučujejo, pa razmer ne poznajo. Nemško-konservativni list, ker urednik ne zna slovenski, ujema iz temnih nemških virov. — V novejšem času je „Vaterland“ proti Slovanom jako hladen postal; po Mladočehih udriha pri tem pa misli na vse Slované. Odkar se je Liechtensteinov „centrum“ ločil iz Hohenwartovega kluba, pričelo se je tajno in zakotno sumničenje Slovanov. Liechtensteinovci kot nemški centralisti mrzijo Slované že od svojega rojstva in zaradi svoje vzgoje. . . . Vse, kar se jim sanja o našem „panslavizmu“ itd., so nazoni, ki so se jih našli iz liberalnih, židovskih listov; in takó nepoštena roba se potem prodaja kot „pravo avstrijstvo“. Kdor slovensko čuti in govori, je „pravemu Avstrijcu“ iz centrum-kluba že zavoljo tega sumen panslavizma. Tako piše tudi koroški nemško-konservativni list; slovenski svečeniki so mu zato podporo odtegnili, zato bi jo pa rad dobil pri družbi sv. Mohorja, in ker so mu morali to prošnjo odbiti, hočejo nemški konservativci ustanoviti lastno tiskarno v Celovcu ter v ta namen nabrati 30.000 gld. in s tem delati konkurencijo družbi sv. Mohora; kljub temu prosijo podpore tudi zato pri slovenski duhovščini. In za tako stranko, ki je nasproti Slovanom povsod jednaka, delajo na Slovenskem zaslepljenci propagando, ko agitacijo za versko šolo, ne kakor je potrebna Slovincem, ampak nemškim konservativcem kot Nemcem, ki žive

v posebnih razmerah, torej imajo tudi drugačne potrebe, kakor pa Slovenci. In na politične evangelije takih Nemcev prisezajo zaslepljenci na Slovenskem ter zajemljejo iz njih Slované črnečih listov snovi, da črnijo tudi domače ljudi in domačo stranko, ki je previdniša v narodnem boju! Tolažilno je, da se celó na Koroškem odpirajo oči slovenskim rodoljubom.

Širok Stefan, profesor na gimnaziji v lepem toplem kraju na južnem Ruskem, v Nikolajevu, je umrl pred malo dnevi, kakor je zvedel „Sl. Nar.“ Pokojnik, iz Ravnice na Goriškem, je bil nekoliko časa tudi kot suplent na goriški gimnaziji ter je tedaj bil jako priden sotrudnik „Soče“. Slovenščina mu je tekla jako gladko; zanimal se je vedno in tudi na Ruskem se posebno za najboljša leposlovna dela. Rad bi bil še kaj spisal za domovino in tudi za naš „Slov. Svet“, da bi ne bil bolehal že dalje časa. Iskal je zdravja, v gozdih okoli Peterhofa, in lani se je dal premestiti na ruski jug. Bil je vedno vrl rodoljub in Slovan; v domovini se mu je zdelo mnogo čudno in neumljivo, kakor se jednako godi drugim rojakom, ki živé daleč, pa vendar in toliko bolj goré za domovino. Širok je bil zelo nadarjen, spreten in povsod med omikanci priljubljen Slovenec, na Dunaju je bil kot dijak odbornik raznih društev, dalje časa tudi predsednik „Slovenije“. V miru počivaj!

Tisocletnica Metodova in pa „Valentin Vodnik“ prvi slovenski pesnik, dve knjižici, kateri je izdala družba „sv. Cirila in Metod“ v Ljubljani, je za Štirsko c. k. naučno ministerstvo prepovedalo sprejeti v šolarske knjižnice in sploh razširjati med šolsko mladino. Prva teh knjig je v obče prepovedana.

b) Ostali slovanski svet.

Myslbek Jos., slikar češki, je dobil za najnovejše svoje delo „Kristus na križi“, katero je sedaj razstavljeno v domu umetnikov na Dunaju, zlato svetinjo nadvojvode Karola Ludovika.

Caprivi, sedanji nemški kancelar, slovanskega je pokolenja. V „Novi Soči“ od 4. aprila t. l. piše gospod S. R. pod naslovom „Kopriva“ med drugim to-le: „Kakor je znano, leži vas Kopriva ali Koprivno (ital. Capriva) med Korminom in Mošo, ima svojo faro in županijo ter šteje okoli 850 duš. . . Prva cerkev M. D. v Koprivnem je bila (neki) sezidana še l. 776, ali Madjari so jo l. 954 razdrli. . . Zanimivo je, da je imelo Koprivno v XIII. stoletju tudi svojo plemiško rodovino. Na listini od 1224. l. so med pričami podpisani tudi ti-le gospodje: Tolkerus de Dorimberch, Siuridus de Peuma, Meynardus de Coprewa, Meynardus de Fioiana in Hugo de Dewino. V nekej admontske listini prošta Eberharda iz l. 1235 omenja se tudi „dominus Meinhardus de Coprivve“. (Zahn, Steiermärkisches Urkundenbuch II. pag. 437) . . . Da je sedanji nemški kancelar Caprivi slovanskega pokolenja, to dokazuje že pridevek temu imenu, namreč „von Nesselthal“. Ali novi nemški kancelar najbrže sam nič o tem ne vé, da so njegovi pradedje kedaj bivali na Goriškem. Najverjetnejše je, da je imela ta plemiška rodovina med Slovaki svojo zibelko, ker je zadobila najpoprej ogersko plemstvo.

Narodno-cerkvena avtonomija avstro-ogerskih Srbov. 24. t. m. se snide narodno-cerkveni sabor, ki ima voliti novega patrijarha. V današnjem „Sl. Svetu“ je spis, ki kaže, kakó so se preselili Srbi na sedanja avstro-ogerska tla ter dobili posebna zajamčena prava. Na ta prava se sklicujejo Srbi vedno in se posebno ob volitvi patrijarha, ki

ga imajo pravico voliti svobodno, ne pa z zaprekami, kakoršne jim dela madjarska vlada. Takó piše „Србобран“ (Srbobran) v 11. št.: „Odkar je srbski narod prišel sem, mu je dal Leopold razne predpravice, izmed katerih je najznamenitša ona, s katero je podeljena sloboda v njegovih verozakonskih odnošajih. Zakonski člen XXVII. od l. 1790/91. dal je Srbom pravo, da morejo samostalno upravljati svojo narodno cerkev, ter da se nikdo ne sme v to vtikati. 1848. l. je 20. zakonski člen zajamčil to pravo z najvišim cesarskim odlokom od 15. decembra; za tem i 9. člen od l. 1868., ko je nastal v našem cesarstvu duvalizem, ter naposled s saborskim ustrojstvom l. 1875. in deželnim zakonom kraljevine Hrvatske i Slavonije od l. 1887. potrjeno je popolnoma to pravo, ter je tu srbskemu narodu zajamčeno, da mu bodo roke svobodne, kedar sezove in bo zahteval svoj cerkveni sabor. Zajamčeno je srbskemu narodu, da bo samostalno, brez nikakega pritiska volil saborske poslanike. Tudi prejšnji ministerski predsednik je bil obečal to svobodo; ali dejanja so bila drugačna. „Zadnji srbski patrijarh ni zavzel patrijarške stolice po volji narodni . . .“

Kapela sv. Cirila in Metoda v Lavretanski cerkvi, znani imenitni cerkvi na Italijanskem, ima se sezidati in ter ima stati 26.000 ital. lir. Misel to je sprožil škof Lavretanski; papež Leon XII. pa je pozval tega, da naj se obrne do vladike Strossmajerja ter prosi tega, da se postavi na čelo tega bogoljubnega podjetja. Djakovski vladika kaže v svojem v to sestavljenem listu, da ni mesta prikladnišega za to kapelo od basilike lavretanske, kjer se čuva sveta koča, „u kojoj je Bogorodici bilo navješteno upučenje Sina Božjega“, in katera je na hrvaškem Troatu nad Reko ležala prej, nego je bila po božji previdnosti prenesena v Loreto, mesto po svojem južnem položaju vsem nam pristopno, in kamor idejo pogostoma rcmat Slovani raznih plemen. Vladika je za namen odločil 2000 gld. ter prosi brate svoje v episkopatu, da bi sodelovali pri tako bogoljubnem delu, katero je slavni vrhovni pastir katoliške cerkve blagoslovil, in koje ide na doseženje onega svetega jedinstva v veri, ki je bilo zadača naših slovanskih apostolov. Prevzvišeni djakovski biskup hoče se obrniti i na ostale slovanske škofe naše monarhije, ker iz pisma, poslanega mu po tajniku kard. Rampoli, vidi se, da mu je papež poveril to vzvišeno zadačo pri vseh Slovanih. Goriški knezonadškof je že pozval duhovščino goriške škofije, naj pospešuje ta vzvišeni namen. — Pri tem vselem dogodku se nam nehoté vsiljuje misel o tem, kakó se ravna v našem cesarstvu gledé na češčenje slovanskih apostolov, in kakó na Italijanskem pod vodstvom papeževim. Na Italijanskem se napravlja takó rekoč nov romarski kraj na čast sv. Cirilu in Metodu; na „Velehradu“ pa, kjer je umrl sv. Metod, razsaja kuga, kedar se napravlja Slovani tje gori na romarsko pot. Pri nas se sumničji celó od duhovske strani spodbujanje, da bi se dejanski ravnali po zgledu sv. Cirila in Metoda, za kapelo v Loretu istih slovanskih svetnikov pa se brez pomisleka smejo nabirati darovi pri duhovščini in po duhovščini. No, znani ugovor že slišim, ki ga sami pretvorimo primerno: *Dubus locis si faciunt idem, non est idem . . .* tudi če so ista mesta, isti kraji . . . sveti.

Kneginja Zorka Karagorgjeviča, najstarša hči kneza Nikole, preminila je na Cetinju. Malo dnij po porodu 3. sina se je razvila bolezen, katera jo je stala žiljenje. Sinček jo je preživel le malo dnij. Kneginja Zorka, rojena 1864, bila je vele izobrazena in plemenita in znana zaradi

svojih redkih vrlin. Vladarji, slovanski narodi pa posebe delé tugo črnogorsko. Saj je dom črnogorskega kneza simpatičen vsem slovanskim narodom.

Iz Krakova pišejo v petrogradski „Kraj:“ K profesorju tukajšnjega vseučilišča, dr. Smolki, prišel je nepoznan gospod s karakterističnim nosom ter se začel ž njim pogajati za ceno, za katero bi mu ta napisal kratke životopise poljskih kraljev. Prof. Smolka mu je naznanil pogoje, po katerih se hoče dela lotiti, katere je tujec brez pomisleka sprejel. Na to pa je prosil tujec prof. Smolka, naj bi mu naznačil umetnika, ki bi bil zmožen izdelati portrete poljskih kraljev. Smolka je pokazal na Matejka ter najavil, da je takošnega umetnika treba dobro plačati. — „A koliko bi mogel zahtevati Matejko?“ — „Ne vém,“ odvrnil je prof. Smolka, „pa mislim si, da okolo 3000 gld.“ — „Dobro“, zaklical je tujec ter prosil Smolka, naj bi posredoval med njim in Matejkom. — Med tem pa je Matejko najavil, da je 3000 gld. premalo in da on zahteva 10.000. Ko je družega dné prof. Smolka izpovedal tujcu zahtevo Matejke, izjavil je ta zopet brez pomisleka, da dá 10.000 gld., da pa hoče napraviti ž njim pismeni dogovor pri notarju. Vsled tega, ker bo takošno delo z nagradami in slikami veljalo okolo 35.000 gld., soditi je težko, da bi nepoznani tujec bil navaden izdajateljski špekulant, kajti dohodki izdanja bi mu niti polovice stroškov ne pokrili. Zaradi tega pa si mnogi domišljjuje, da ta nepoznani tujec ni bil nihče drugi nego bankir baron Hirsch, ki se jako zanima za gališko Poljsko in za „poljske“ žide; vsled česar, hoteč si pridobiti vpliv na poljsko inteligencijo, hoče ji izdati — kakor trdi „Čeronaja Rusj“ — životopise in portrete poljskih kraljev, da bi se takó Poljaki bavili z minulostjo, „poljskim“ židom pa prepustili ugodno stališče v sedanjosti. Za takošnega prijatelja — pristavlja „C. R.“ — Poljakov nezavidamo.

Bodočnost Slovanov. „Velehrad“ priobčuje kaj duhovite „Kulturní listy ze Slezska“, kjer čitamo med drugim naslednje opomnje: „Na zapadu prebivajo visoko izobraženi národi: Angleži, Francozi in Nemci, na vstoku manj izobraženi Slovani. Izobrazba ali kultura javlja se v značnem razvoju zmožnostij duševnih, v posebni izurjenosti rok, v uglajenosti društvenih načinov, v razvoju obrtnije, v olajšavi trgovine, v preziranju verskih predpisov in nravnih osnov. Slovanski národi, namreč Rusje Poljaki, Slovaki, Slovenci, Hrvati, Srbi, Bolgari in nekoliko tudi Čehi so manj učeni in izurjeni, nego zapadni národi, imajo manj uglajenosti, so malomarnejši za obrtnost itd., toda za to pa bolje marajo za verske predpise in osnove nravnosti. Ker se življenje zapadnikov javlja malone povsod jednako, jemljem za primer le najbližje sosede Nemce. Izobraženi Nemci smatrajo za neumnost: držati cerkveni post, bati se cerkvenih kaznij, staviti križe na razpotju, praznovati ob nedeljah in praznikih, zdržati se telesnega razkošja, kolikor se tega človeku poljubi.

Pri nas imamo 98 postnih dnij. Ker je pri nas post glavno v zdržanju se mesnib jedí, pa imamo na leto prav za prav le 72 postnih dnij. Pri drugih Slovanih imajo več postnih dnij; Bolgari na primer imajo 152 postnih dnij; in ti posti držé se strože nego pri nas. Ne samó mesó, marveč tudi slanina, maslo, jajca in mleko prepoveduje se jesti. Ti posti so nekoliko vzrok, da tí Slovani použivajo većinoma rastlinsko hrano, kakor kruh in drugo pecivo, različno kašo, zelje in sočivje, razno sadje, korun in turšico. Ta hrana je tudi vzrok mirnega,

pokornega, celó bojzljivega značaja slovanskega; takošna rastlinska hrana krepi teló ter dela je zmóžno za prenašanje raznih naporov; ona tudi podaljšuje človeško življenje ter proizvóčuje óno silno razmnoženje Slovanov.

Uživanje mesne hrane pospešuje življenjsko delavnost, za to so ljudjé hraneči se z mesom, krepki in ošabni, kakor to vidimo na Madjarih, Nemcih, Francozih, Amerikancih. Obilno zaužitje mesá draži teló, dela je nežno ter vabi človeka k razkošju, skrajšuje človeško življenje in proizvóčuje slabo razmnoževanje rodú. Vsled tega na vprašanja: kdo je najbolj utrjen za nezgode zimske in spremembo vremena, kdo ima največ otrók? sledi vsekar le odgovor: Reveži, kateri pojedó najmanj mesá. Iz tega vsega torej razvidimo, da Slovani, dokler se ne udajo razkošnemu življenju, imajo tudi v fizičnem obziru dokaj prednosti pred drugimi izobraženimi národi. Njihova je zaradi tega tudi bodočnost.

Bolgarski prevód svetega pisma. V organu protestantske propagande med Bolgari, v carjigradski „Zornici“ (4. št. t. l.) priobčen je zanimiv članek o prevódu sv. pisma na bolgarski jezik. Pisatelj članka je Bolgarom znani misijonar J. R. gs. Po njegovi izpovedi bili so prvič v bolgarskem jeziku izdani štírje evangelisti v Bukareštu 1828. l., prevedeni po S-rafimu in Sapunovem. Celotni prevód novega zakona bil je izdan v Smirni 1840. l. na troške britanskega in inostranskega-svetopisemskega društva. Prelagatelj novega zakona bil je bolgarski menih Neofil P. Petrov-Ryljskij. To izdanje se je v teku 1½ leta v 5000 izvódih razprodalo. Od tega časa doživelo je že 5 natisov in številu 45.000 izvódv. Vsled takošnega vspeha sklenila je britanska svetopisemska družba izdati še stari zakon (testament). Prevód izdelan po Fotinu, bil je pisan v zapadno bolgarskem narečju 1858. l.; odtlej pa je v pismenosti prevladalo točno narečje, po publicistih: Kostoviču, Slavejku in Longu. —

— kl. —

Razprostranjenost Nemcev v Rusiji. G. Velicyn je priobčil v „Russkem Věstniku“ temeljito študjo: „Nemške pridobitve v južnej Rusiji.“ Velicyn sam obiskal je preko 250 vasij v južnej Rusiji in se takó ž njih razmerami temeljito seznanil. Čujmo nekoliko, kaj on pripoveduje. V vseh nemških vaséh bije najhuje v oči najpoprej njihova popolna oddeljenost in odločenost od okoljujočega jih prebivalstva ruskega. Pri obisku nemške vasi čutite se nakrat v posebnem svetu, ki nima nič skupnega z Rusijo. Najdete tuj národni tip, tuj kraj, tuj jezik. Pri bližem opaževanju je razlika med nemškimi naselniki in obkrožujočim ga prebivalstvom še znatnejša. Nemci ne razumejo in ne govore ruski, dá, očevidno prezirajo vse, kar je ruskega; „ti tepci, ruske sv . . .“, takó govore o svojih ruskih dninarjih, a kjer je to možno in dovoljeno, védejo se takó tudi k uradništvu. Velicyn je obiskal mnogo nemških šol, toda malokje so mu vedeli učenci prav imenovati imé carjevo. V neki šoli je celó na nemško vprašanje: „Kakó se imenuje naš cesar?“ odgovoril mu učenec: „Viljem!“ Nemški naselniki so neprestano v zvezi z Nemčijo, naročajo si množstvo nemških časopisov ter pazno sledé za Bismarckovo politiko, čegar nameram to gotovo ni, da so Nemci nastanjeni v sredi Rusije. Nemški naselniki v južnej Rusiji imajo v svojih rokah veliko množico zemlje, nad 7 milijonov desetin. V nakup zemlje imajo sami velik kapital, a pri tem dobivajo še posojilo iz Nemčije; da se pri tem udeležuje tudi nemška vlada, je težko reči vsled tega, ker se té reči ne godé javno.

Nemiri na ruskih vseučiliščih so dali zadnji čas mnogo opraviti zlasti nemško-liberalnim in židovskim novinarjem. Brezimne proklamacije, katere objavljajo po tujih časnikih, pa jasno dokazujejo, da so tu zopet Židje vmes, ker je v teh izjavah naravnost povedano, češ, da je barbarski, ker se tudi po šolah omejuje svoboda Židom. No, ruska vlada ve, kaj dela v tem pogledu, in kar je še le oddaljeni ideal nemškim antisemitom, ki vidijo razne nemške zavode do polovice in še bolj požidjene po učencih, kakor po učiteljih, to dosega ruska vlada z raznimi ukrepi dejanski že sedaj. Na učiliščih v Peterburgu, Moskvi in Harkovu so vsled nemirov odpustili 157 dijakov, 11 pa izključili. Lehko sodimo, da med kaznenci ni sploh ali le malo Židov vmes, kajti ti znajo samo na skrivnem netiti ogenj, in ko zagori, umaknejo se, da se drugi opekajo za nje. Želeti je, da bi ruska vlada se ne dala prestrašiti nikakor po židovskih zunanjih listih; takó bo bolje za ruski narod, in nadejati se je, da tudi dijaki zasledé jako zvičajno nastavljene mreže židovskega življa, ki dela na vse pretege, da bi Rusija presnovala se v ustavno državo ter odprla pijavkam vrata na široko, kakor se je to zgodilo od ustavne dobe po zapadnih državah. Židovstvo skuša toliko bolj delati na ustavo v Rusiji, ker se pričinja na zapadu že zaresna reakcija proti židovstvu, potem pa, ker se je to namnožilo in bi rado prodrlo v novi svet, po razvijajoči se Rusiji.

Gališki Rusi so se izjavili po svojih zastopnikih na nalašč sklicanem shodu za narodno avtonomijo, to je za razkrojitev Galicije po narodnostih, takó da bi pripadala vstočna Galicija Rusom, njen zapadni del pa Poljakom. Takó bi se osnovali dve upravi za vsak narod posebe. Takó je bila Galicijo po narodnostih razdelila tudi Bach ova vlada; odkar pa je sebičnost Poljakov uničila isto razdelitev, začel se je prepír v raztezni deželi, prepír, ki je konečno poguben še bolj Poljakom, nego Rusom, da si morajo začasno trpeti Rusi pod pritiskom politike poljskega plemstva. Kar se tiče dostaje razdelitve Galicije na dve narodnostni samostalni upravi, temu ni oporekati že zaradi razteznosti velike dežele, še manj pa zaradi principa volitve po narodnosti, kateri jedino podeljuje pravo narodno enakopravnost in uslovja za utrjenje in razvoj vsakega naroda posebe. Gališki Rusi so najdosledniši v svojih zahtevah gledé na izvršbo narodne avtonomije, v tem ko n. pr. Staročehi sedaj slepé sami sebe. Ti so za dejansko razdelitev ter se branijo jedino proti obliki, meneč, da jim ostane češko kraljestvo nedotakneno, v tem ko se de facto po novem dogovoru razkroji na češki in nemški del. Razlika je le ta, da bo razkrojitev češkega kraljestva nekako polovičarsko delo, a slaba stran tega polovičarjenja zadene češkoslovansko narodnost. V resnici kaj pomaga, poudarjati celoto dežele, ko dejanski je vendar razdeljena na dva kosa! Gališki Rusi pa vedó, da narodi, a ne geografske črte delé dežele; zato zahtevajo razkrojitev po narodnostih, po celotah ali kompaktnih odlomkih narodov.

Akademija nauk v Petrogradu. Nedavno vršilo se je slavnostno zborovanje „akademije nauk“ v Petrogradu, pod predsedništvom velikega kneza Konstantina. Tajnik spominjal se je najpoprej v govoru umrlih društvenikov, kakor predsednika akademije gr. D. A. Tolstega, akademikov Bunjakovskega in Bezobrazova, na to je sledilo berilo o trudih akademije fizično-matematične stroke. A. N. Majkov prečital je poročilo oddelka za ruski jezik in književnost. Dalje bile so prisojene nagrade: prirejena po simbirskem dvorjanstvu v spomin cara Aleksandra II.

v znesku 1500 rubljev — P. Semenov za delo: „Osvobodjenje krestjan (kmetov) ob času vladanja cara Aleksandra II.“; nagrada A. A. Tolstega, druga zlata svetinja za 250 rubl. Ponomarevu; tretja nagrada A. M. Sibirjakova v znesku 1500 rubljev bila je prisojena Andrejeviču za tri zgodovinske slike Sibirije. Na to je bilo prečitano pismo kneza Nikolaja črnogorskega, v katerem ta nanašnja, da se strinja z izvolitvijo v častnega uda.

Shod arheologov v Moskvi. V Moskvi vršil se je minule dni osmi shod arheologov, kateremu častni predsednik je bil imenovan veliki knez Sergij Aleksandrovič. Shod je trajal dva tedna ter je ob enem tudi proslavljal 25letnico carskega arheološkega društva v Moskvi. Predsednica priprave oskrbujočega odbora bila je grofinja Auvarofova, izbrana po arheološkem društvu v Moskvi.

„Herostratova podjetja.“ Pod tem naslovom piše levovska „Červ. Rus.“: Namere pokojnega užgorodskega (ungvarskega) škofa Pankoviča našle so zopet novega propagatorja. Josif Festorij, ruski župnik v Vojčevcah, ljubitelj naših vragov, izrekel se je te dni za latinski, oziroma madjarski pravopis ali alfabet. Napisal je namreč v časopisu „Relet“ priobčen članek, kjer pravi med drugim, da je prosveta ogro-ruskega naroda zavisna od zamenjave cirilice z latinskim alfabedom, da bi se tako Rusi zblížali z Madjari in iznebili se slovanske azbuke, katera nam je doslej provzročila že toliko škode“.

Slavjansko blagotvornitelno društvo v Petrogradu je v svoji seji, dne 28. januarija t. l. sklenilo žrtvovati za izdavanje časopisa „Slavj. Izv.“, namesto dosedanjih 3000 celih 5000 rubljev; dalje je naročilo odboru začeti tiskati „Rusko-slovaško-češki slovar“, ki ga hoče sestaviti delujoči člen društva A. M. Mičatek; preskrbeti izdajo „Rusko-slovanske hrestomatije“ ter storiti potrebne korake k pravočasnemu izdaju „Rusko-slovanskega kalendarja“ za l. 1891.

Razpisane nagrade. Moskovska komisija narodnih čtenij (berila) razpisuje nagrado 100 r. na sestavljenje brošure za javno berilo v narodnih čitalnicah na nalogo: „Učenje (je) svet (luč), a neučenje — tema.“ Naloga ne sme biti razvita v obliki širokega presojevanja, marveč v obliki žive pripovedke, osnovanje, katere naj dokazuje, da je učenje luč, a neučenje tema. Želeti je, da bi pojem „učenje“ ne bilo predstavljeno v ozkem, materijalnem zmislu, t. j. ne kot sredstvo, služeece k dosegu zasebnega obstanka, marveč kot jedino mogočno orodje, zboljšujoče duhovno stran človeka, ker le pri takošnem razvitju učini se on nad vse zmožen pojmiti svoje dolžnosti do Boga, cesarja, domovine in svoje rodbine. Brošura ne sme obsegati več nego dve, pa tudi ne manj kot jedno tiskano póló. Zato pa je treba, da se uvrsti v tekst najmanj 10 slik.

KNJIŽEVNOST.

Politični katekizem za Slovence. Spisal † monsignor Andrej Einspieler. Za sedanje razmere prenaradil in pomnožil Filip Haderlap. Na svetlo dal in založil Gregor Einspieler, župnik in deželni poslanec. 1890. Tiskarna družbe sv. Mohora v Celovcu. Str. 102, stoji 20 kr.

„Slovinci, jemljite ta katekizem večkrat v roke, prebirajte ga pridno in učite se iz njega. Tako se boste naučili vladati sami svoje zadeve in pametno uživati dano svobodo in podeljene pravice. Spoznavajte tedaj svoje pravice, pa poslužujte se jih tudi v čast Božjo, v vašo in vaših otrok korist . . .“ Tako nas spodbuja ta knjižica k delovarju v predgovoru, in rodoljubi si pridobé novih zaslug, ako jo kar možno razširjajo med preprostim narodom.

Bibliotheca Slavica Nr. XLIII. To je naslov spisu knjigarne in antikvarijata N. Kimelja v Rigi, z dodatkom: Katalog cenih del v zgodovini, književnosti in jeziku vseh slovanskih plemen. Kdor se oglasi z dopisnico, dobi katalog brezplačno

O технических терминах в законодательствѣ, (O tehničkih terminach v zakonodateljstvu.) Čtenije. Priobčil Bogišič. 1890. Cena 50 kop.

Народныя обычай, обряды, суеверія и предразсудки крестьянъ Саратовской губ. (Narodnija obyčaji, obrjady, sujeverija i predrazsudki krestjan Saratovskoj gub.) Sobrani v 1861—1888 gg. Pr občil A. N. Mnieh. St. Petb. 1890. C. 1 r.

Vybrané pohádky narodní. Dítkaín vypravuje Božena Němcová. Ilustroval V. Oliva. Nakl. F. Topiče. Praze.

Bulletino di Archeologia e Storia Dalmata, št. 3., izl.aje prof. Fr. Balić.

Словарь болгарскаго языка. По памятникамъ народной словесности и произведеніямъ новейшей печати. (Slovarj bolgarskega jezika. Po pamjatnikam narodnoj slovesnosti i proizvedenijam novejšej pečati.) Moskva 1885—1889. 8° st. 2022 od I—VII. zvezka. Prišel je bil to potrebno delo profesor slovanske filologije na Moskovskem vseučilišču, A. L. Djuverica, ki je nalašč zato potoval po Bolgarskem. On je umrl 1886; na to je začela nadaljevati delo njegova žena v društvu P. Lavrova, znamenitega jezikoslovca ruskega, V. Ščepkina in V. Ljapriva in do danes je izšlo že 7 zvezkov, okoli tretjine vsega besednika. Od 3. zvezka naprej se besede zaznamujejo tudi z naglasom in se v obče zvezek za zvezkom izdeluje popolnše.

Осман Иван Гундулиѣа. (Osman Ivan Gundulića). S dopunama J. Mažuranića i P. Porškojevića. Pripravio za štampu Jovan Bošković. V Zemunu. Izdanije knjižarnice Jovana Karamata. 1889. To izdanije ima predgovor, potem pa na vsaki strani razlaganje manj znanih besed in oblik. Na koncu je zopet „Rječnik manje poznatih riječi, oblika, značenja in osobina“ pa „Bilješke istorijske, zemljopisne i mitologiške.“ Cena 2 gld. 40 kr. To izdanie pozdravljajo z veliko radostjo.

Из прошлаго русской дипломатіи. (Iz prošlago ruskoj diplomatiji.) Istoričeskija izslédovanija i polemičeskija statji. Spisal S. S. Tatiščev, St. Petb. 1890. g. Cena 4 rub.

Popravki k 6. št. „Slov. Sveta“. Str 85 leva 7. v. zg.: vrenje nam. orenje; 88. str. leva 5. v. zg.: uslovij nam. ustavij; ondi v 7. v. zg.: na dnevni red; 96. desna 7. v. sp.: postavljajo nam. ustavljajo; 98. str. leva 33. vrsta zgorej: rastlina Kopriva nam. gostilna „Kopriva“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.